

מתוך הקדמת המחבר: ועיניכם תראינה בנים בני כשתילי זתים סביב לשלחנם,
חכמים ונבונים, ובתים מלאים כל טוב, גם עושר גם כבוד לא יסופו מזרעכם

גליון

זרע שמשון המבואר

פרשת בשלח

אותיות יד • טו

דרוש מתוך הספר המסוגל 'זרע שמשון' שחברו הגאון המקובל

האלוקי חסידא קדישא רבנו שמשון חיים ב"ר

נחמן מיכאל נחמני ולה"ה

מח"ס 'זרע שמשון' ו'תולדות שמשון'

שחי לפני כ-300 שנה בתקופת האור החיים' ומקום קברו לא נודע

והבטיח שהלומד בחידושויו וספריו יזכה לישועות בבני חי ומזוני

נלב"ע ו' אלול תקל"ט

דרוש מנוקד ומבואר בתוספת ציונים והארות

יו"ל על ידי מוסדות זרע שמשון

שע"י האיגוד העולמי להפצת תורת זרע שמשון

הוצאת והפצת קונטרס
זרע שמשון העבואר'
 תנח"ם לעילוי נשמת

האשה הצדקה
ערת רייזל בת ר' מיכאל ע"ה

מידלה בניה בעסירות לחירה ולחסד
 הרבתה לגעול חסד בעיפה ובענוה
 והייתה עסויעת בעאר פניס לענייס ושבורי לב
גלב"ע ז' שבט תשע"ט
 תהא עליצת יושר
 עבור בניה וכל עשפתה
 תנ"צ.ג.ה.

יהי רצון

שהליעוד בספר הקדוש הזה
 יהא לענוחת גפשה רוחה ונשמתה בעולם
 העליון ובזכות הגדולה של רבינו זי"ע
 תתעלה מעלה מעלה אלו
 בגני ערוצים להעליץ טוב בעד כל ישראל
 שגיושע בתשועת עולמים בב"א

לשוחפות של ברכה בכל עת
מוקד זרע שמשון

ארץ ישראל 02-80-80-500
 ארה"ב 347-496-5657

יו"ל ע"י האיגוד העולמי
 להפצת תורת
"זרע שמשון"

לקבלת הגיון נא לשלוח למייל:
zera277@gmail.com

ארה"ב

הרב מנחם בנימין פאסקס
 ZERA SHIMSHON
 C/O B PASKESZ 1645 48 ST
 BROOKLYN NY 11204
347-496-5657
mbpaskesz@gmail.com

ארה"ק

הרב ישראל זילברברג
05271-66450

ניתן לשלוח תרומות והנצחות
 לזכות ולע"ג ולקחת חלק בהוצאות
 והפצת המליונות והספרים.

ניתן להספיד בבנק מרבנטיל (17) סניף 635
 מספר החשבון 71713028 ע"ש זרע שמשון,
 כמו כן ניתן לתרום בכרטיס אשראי

וזכות הצדיק ודברי תורתו הקדושים וכן מכל
 צרה וצוקה, וזושפע על הלומוים ועל המסיעים
 בני חיי זמננו וכל טוב סלה
 כהנחתו
 בהקדמת ספריו.

הודעה ובקשה!

השתדלנו להעמיק ברבדי רבנו ולבארם בראוי עד היכן שמשנת ידנו, אולם דברי רבנו עמוקים מני ים ואין כמותנו כלל להתגדר ולומר שהשגנו את עומק דבריו והעיונו, ובראי לא לקבוע כשה שכתב שזה הפירוש המוחלט ברביו, ולכן אנו פונים אל כל הלומוים ה"ו, שבאם תמצאו דברים שאינם כראוי ואינם עולים בקנה אחד עם דברי חז"ל או רבותנו הקדמונים, בודאי לא על רבנו הקדוש זי"ע יהיה תלונתכם כי אם עלינו, ובקשתנו שטוהה לטי מלומוים אשר יכן וימצא פירושים ודרכים יותר ראויים בהבנת דברי רבנו, אא מנטי שמיצאם לרדיו ככדי שנוכל לתקנם ולשלבם במהרורות הבאות, ובוה יהיה הלקו עמנו בוויי הרבים.

כמו כן נשמח לקבל הערות והארות לשיפורים מכל סוג שהוא לתועלת הלומוים,
 וכן באם תמצאו טעות ושגיאה מכל סוג שהוא, אנא תיידעו אותנו על כך ותבואו על הברכה.

פְּרִשְׁת בְּשִׁלַּח

יד

פְּסוּק (שמות טו, כו), 'כָּל הַמַּחֲלָה אֲשֶׁר שְׁמִתִּי בַּמִּצְרַיִם לֹא אֲשִׁים עֲלֶיךָ חֲשֵׁן מִשְׁפָּט סִימָן ת"כ סְעִיף כ"א, אִם פֶּתַב הַשְּׁלֶחַן עָרוּךְ

פסוק כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אני ה' רפאך

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

יד

ביאור הפסוק 'כל המחלה וגו' לא אשים עליך כי אני ה' רופאך' בשני אופנים

שמחמת כן הוא לא ישים עלינו שום מחלה.²

ובגמרא (סנהדרין קא, א) הקשו בלשון הפסוק, שבתחילה אמר שלא ישים עלינו מחלות, ואחר כך אמר 'כי אני ה' רפאך', והרי אם לא ישים עלינו שום מחלה, אין אנו צריכים לרופא.

ויש לתרץ, על פי מה שכתב השלחן ערוך בחשן משפט סימן ת"כ סעיף כ"א,³

א. טעם שהקב"ה לא יביא עלינו מחלה, וטעם שמקדים רפואה למכה

כתוב בפסוק (שמות טו, כו)⁴, 'כָּל הַמַּחֲלָה אֲשֶׁר שְׁמִתִּי בַּמִּצְרַיִם לֹא אֲשִׁים עֲלֶיךָ כִּי אֲנִי ה' רִפְאֵךְ'. ומשמע מלשון הפסוק, שהקב"ה מבטיחנו, שלא ישים עלינו מחלה, מפני שהוא הרופא העשוי לרפאות אותנו. ויש לדקדק, איזו נתינת טעם יש במה שהקב"ה הוא המרפאנו,

הקב"ה אינו שם עלינו מחלה, מפני שהחובל בחבירו אינו יכול לרפאותו

ציונים ומקורות

לישראל, כל זמן שהן שומעין כל מצוותי, ואין עוברין על אחת מהן, אינן נזוקין כלל, כיון שעוברין הריני מכה אותם, שנאמר (דברים כח, ט) 'זה שייב בך את כל מדוי מצרים'. כיון שחזרו לני לפני בתשובה, הריני מרפאם, שהרי דבר תורה שנתתי לכם, הם חיים לכם, הם רפואה לכם, וכן הוא אומר (משלי ד, כב) 'כי חיים הם למוצאייהם ולכל בשרו מרפא, ע"כ. ובתרגום יונתן פירש כפירוש הראשון של רש"י, וז"ל (ע"פ כתר יונתן), אם שמוע תשמע [קבל תקבל] למאמרו של ה' אלוקיך, והישר בעיניו תעשה והאזנת על מצוותי ושמת כל חוקי, כל מחלות רעות ששמתי על מצרים לא אשים עליך. ואם תעברו על דברי התורה, ונשלחים עליך, אם תשובו אסירם מִמְךָ כי אני הוא ה' רופאך, ע"כ. וראה בגמרא (סנהדרין שם) ובתורת חיים (שם ד"ה וכו'). ג. לשון השו"ע,

א. לשון הפסוק, 'ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלקיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצוותי ושמרת כל חקיו כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רפאך'. ב. וכן הקשה באלשיך על פסוק זה (קושיא אות ח) וז"ל, 'אומרו 'אני ה' רופאך', כי אין זה נתינת טעם אל מה שלא ישים מחלת מצרים, ע"כ. ל. ונראה, שכבר נשמר רש"י מקושיא זו, שפירש ז"ל, 'לא אשים עליך', ואם אשים, הרי היא כלא הושמה, 'כי אני ה' רופאך', והו מדרשו (עיין סנהדרין קא, א). א. ולפי פשוטו 'כי אני ה' רופאך', ומלמדך תורה ומצות למען תנצל מהם, כרופא הזה האומר לאדם אל תאכל [דבר זה פן יביאך לידי חולי זה], ע"כ. ועוד מצינו ביאור לשון הכתוב, במדרש שכל טוב (שם) וז"ל, ומכיון דכתיב 'לא אשים עליך', מה תלמוד לומר 'כי אני רופאך', אלא כך אמר הקדוש ברוך הוא למשה, אמור להם

יִחְבַּל בְּנוֹ, הוּא אֵינוֹ יָכוֹל לְרַפְּאוֹתֵנוּ,
וְלִכֵּן אֵינוֹ חוֹבֵל בְּנוֹ, וְהֵינּוּ הַטַּעַם שֶׁלֹּא
אָשִׁים עֲלֶיךָ כָּל הַמַּחְלָה' וכו', מִפְּנֵי כִּי
אָנִי ה' רַפְּאֵךְ'.

אָמַר לוֹ הַמְּזִיק, אָנִי אֲרַפֵּא אוֹתְךָ, אֵין
שׁוֹמְעִין לוֹ, אֵלָּא מְבִיא רוּפֵא אֲמֵן
וּמְרַפְּאוֹהוּ בְּשֹׁכֵר, עכ"ל. וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא הוּא רוּפֵא שְׁלֵנוּ, וְאִם חָס וְשָׁלוֹם

זרע שמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

עֲלֶיךָ כָּל הַמַּחְלָה אֲשֶׁר שָׁמְתִי בְּמִצְרַיִם'
וְכוּ, מִפְּנֵי כִּי אָנִי ה' רַפְּאֵךְ' - אֲנִי הוּא
הַרוּפֵא הַעוֹמֵד לַרְפּוּאוֹתְךָ, וְאִם אַחְבוּל כִּךְ
לֹא אוֹכַל לַרְפּוּאוֹתְךָ, לִכֵּן מִתְחִילָה לֹא
אֲשִׁים עֲלֶיךָ מַכָּה וּמַחְלָה'.

ובזה מבואר, שאכן 'כי אני ה' רפאך',
היא נתינת טעם למה שהבטיח הקב"ה
שלא ישים עלינו שום מחלה מהמחלות
ששם על המצריים. וכמו כן אין
להקשות, שאם לא ישים עלינו מכה, אין
אנחנו צריכים לרופא, ולמה הוצרך לומר
'כי אני ה' רפאך'. לפי שכך הוא פירוש
הפסוק, שהרי אם אחבול בך, אצטרך אני
להיות הרופא שלך, והרי זה אי אפשר,

בענין מה שהמזיק לחבירו בגופו, חייב
לשלם לו 'ריפוי' - תשלומי רפואתו',
שאם אמר לו המזיק לניזק, אני בעצמי
ארפא אותך בחנם, לפי שאני רופא, ולא
אשלם שכר בשביל רופא אחר, אין
שומעין לו - אין הניזק חייב לקבל את
דבריו ולהתרפאות ממנו, לפי שאין רצונו
של הניזק, שמי שהזיקו ירפאהו'. אלא
המזיק מביא רופא אמן ומרפאהו בשכר -
והמזיק חייב לשלם את שכר הרופא,
עכ"ל. והרי הקדוש ברוך הוא הוא הרופא
שֵׁלֵנוּ, וְאִם חָס וְשָׁלוֹם יִחְבַּל בְּנוֹ, הוּא אֵינוֹ
יָכוֹל לְרַפְּאוֹתֵנוּ, לְפִי שְׁאֵין הַמוֹכָה חַפֵּץ
שִׁירְפָאנוּ מִי שֶׁהִכָּה בוֹ, וְלִכֵּן כִּבֵּר מִתְחִילָה
אֵינוֹ חוֹבֵל בְּנוֹ, וְהֵינּוּ הַטַּעַם שֶׁלֹּא אָשִׁים

ציונים ומקורות

זצ"ל, בשלח ד"ה בפסוק ויאמר, וז"ל, בפסוק
'ויאמר אם שמוע תשמע וגו' כל המחלה אשר שמתי
במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רפאך'. הקושיא
ידוע, אם לא יחלה, למה יהיה צריך לרופא. ויש
לומר, דהפירוש כך הוא, על פי מה דאיתא במסכת
בבא קמא דף (פה, א), וכן פסקו כל הפוסקים,
בחובל בחבירו שצריך ליתן לו דוקא שכר הרופא.
אבל אם החובל בעצמו הוא רופא, אינו יכול לומר
אני ארפא אותך, ואסור לרפאותו, כמבואר שם. והנה
איתא בכמה מקומות, דכל זמן שישראל זכאין, באין
להם כל השפעות על ידי הקדוש ברוך הוא בעצמו,
ולא על ידי ממוצע. וזה הוא כוונת הפסוק, 'אם
שמוע תשמע וגו' והישר בעיניו תעשה כל המחלה
אשר שמתי במצרים לא אשים עליך, והטעם 'כי אני
ה' רפאך', כלומר, דהא אין לך רופא, אלא אני הוא

שרפא בחנם, אין שומעין לו, אלא מביא רופא אומן
ומרפאו בשכר. ד. פירוש, החובל בחבירו, חייב
בחמשה דברים, והם, נזק, צער, רפוי, שבת ובושת
(ב"ק פג, ב). וריפוי, נלמד ממה שכתוב (שמות כא,
יט) 'רק שבתו יתן ורפא ירפא'. והיינו שהמזיק ישלם
לניזק את שכר הרופא, כמו שפירשו בתרגום אונקלוס
וברש"י. ה. כמבואר בגמרא (ב"ק פה, א) וז"ל,
ואי אמר ליה, אסייך אנא [אם אמר לו המזיק לניזק,
אני אהיה הרופא שלך], אמר ליה, דמית עלי כאריא
ארבא [היות ואתה חבלת בי, אם אתה בעצמך תטפל
בי לרפואתי, הרי זה כאילו מטפל בי אריה שאורב
להכות ולטרוף, ואין אדם מתרפא בכך, כי צריך
שיהיה לחולה נחת רוח מן הרופא. רא"ש (שם פ"ח
סי' א)]. ו. כדברי רבינו ובהרחבת דברים,
מובא בספר חנוכת התורה (להרבי ר' העשיל מקרקא

אָלָא אִם פֶּן בּוֹרֵא לְהֶם רְפוּאָה תַחֲלָה, שְׁנֵי אֲמַר (הושע ז, א) 'כִּרְפְּאֵי לְיִשְׂרָאֵל'. אָבֵל הָאֻמוֹת הָעוֹלָם, מִתַּחֲלָה מִלְקָה אוֹתָם וְאַחַר כֵּן מְרַפֵּא, שְׁנֵי אֲמַר וְכוּ', עב"ל. מִשׁוּם דְּעַל פְּרָחָד צְרִיךְ לְבִרֵא הֲרַפּוּאָה

וְזָהוּ טַעַם הַמְדַרְשׁ בְּשִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה (פרשה ד, א, ה), עַל פְּסוּק (שיר השירים ה, ה) 'שְׁנֵי שְׁרִיד', וְנִגְנָף ה' אֶת מִצְרַיִם נִגְנָף וְרַפּוּא' (ישעיהו יט, כב), אֲמַר רִישׁ לְקִישׁ, אִין הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִכָּה אֶת יִשְׂרָאֵל

מאמנם ז"ל אין הקדוש ברוך הוא מכה את ישראל אלא אם כן בורא להם רפואה תחלה

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

אָבֵל אֵצֶל הָאֻמוֹת הָעוֹלָם - הַגּוֹיִם, הוּא לְהִיפֹךְ, שֶׁמִּתַּחֲלָה הַקַּב"ה מִלְקָה - מִכָּה אוֹתָם עַל חַטְאֵיהֶם, וְרַק לְאַחַר כֵּן הוּא מְרַפֵּא - בּוֹרֵא עֲבוּרִים אֶת הַרְפוּאָה לְמִכָּה שֶׁכָּבַר בָּאָה עֲלֵיהֶם, שְׁנֵי אֲמַר וְכוּ' וְנִגְנָף ה' אֶת מִצְרַיִם נִגְנָף וְרַפּוּא', מִתַּחֲלָה 'נוֹגֵף' - מִכָּה בֵּהֶם, וְרַק לְאַחַר כֵּן 'וּרְפוּא' - הוּא מְרַפֵּא, עב"ל.

ויש להקשות על המדרש, איזו תועלת יש לישראל, במה שהקב"ה בורא להם את הרפואה לפני שהוא מביא עליהם את המכה, והרי גם בלא שיקדים הרפואה, יוכל לברוא להם את הרפואה, מיד לאחר הבאת המכה.

אמנם, על פי דברינו דלעיל, יש לבאר דברי המדרש, מִשׁוּם דְּעַל פְּרָחָד לִישְׂרָאֵל

לפיכך כבר מתחילה לא אשים עליך מחלה ומכה.

וְזָהוּ גַם כֵּן טַעַם הַמְדַרְשׁ בְּשִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה (פרשה ד, א, ה), עַל הַפְּסוּק (שם ד, ה) 'שְׁנֵי שְׁרִיד', שֶׁדָּרְשׁוּ עַל הַפְּסוּק (ישעיהו יט, כב) 'וְנִגְנָף ה' אֶת מִצְרַיִם נִגְנָף וְרַפּוּא', אֲמַר רִישׁ לְקִישׁ, אִין הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִכָּה אֶת יִשְׂרָאֵל, אָלָא אִם פֶּן בּוֹרֵא לְהֶם רְפוּאָה תַחֲלָה - לְפָנֵי שֶׁהוּא מְבִיא עֲלֵיהֶם אֶת הַמִּכָּה, שְׁנֵי אֲמַר (הושע ז, א), 'כִּרְפְּאֵי לְיִשְׂרָאֵל וְנִגְנָף עֲוֹן אֲפְרַיִם' - בְּתַחֲלָה בּוֹרֵא הַקַּב"ה לִישְׂרָאֵל אֶת הַרְפוּאָה מִהַמִּכָּה הַעֲתִידָה לְבוֹא עֲלֵיהֶם, כְּכַתוּב 'כִּרְפְּאֵי לְיִשְׂרָאֵל', וְרַק לְאַחַר מִכֵּן הוּא מִכָּה אוֹתָם עַל חַטְאֵיהֶם, וְנִגְנָף עֲוֹן אֲפְרַיִם, שֶׁמִּתְגַּלֵּה חַטָּאִים עַל יְדֵי מִכָּה זֹ.

הקב"ה מקדים רפואה שלא יצטרך לרפאותנו אחרי שיכנו

צִיּוֹנִים וּמְקוּרוֹת

נגוף על ידי אהרן, ורפוא על ידי משה, ע"כ. והלשון שמביא רבינו שומה יותר, לנוסח שהובא בגמרא (מגילה יג, ב) שז"ל שם, דאמר ריש לקיש, אין הקדוש ברוך הוא מכה את ישראל, אלא אם כן בורא להם רפואה תחילה, שנאמר 'כרפאי לישראל ונגלה עון אפרים', אבל אומות העולם אינו כן, מכה אותן, ואחר כך בורא להם רפואה, שנאמר 'ונגף ה' את מצרים נגוף ורפוא'. ח. לשון הפסוק, 'ונגף ה' את מצרים נגף ורפוא וישבו עד ה' ונעתר להם ורפאם'. ט. לשון הפסוק, 'כרפאי לישראל ונגלה עון אפרים ורעות שמרון פי פעלו שקר ונגב

ולא אחר, ועל פי הדין יהיה אסור לי לרפאות אותך, לכן לא אשים עליך'. ז. לשון המדרש, רבא בשם רבי שמעון, בשר ודם, אין מקדים רטייה עד שרואה המכה. אבל מי שאמר והיה העולם אינו כן, אלא מקדים הרטייה ואחר כך הוא מכה, הדא הוא דכתיב (ירמיה לג, ו) 'הנני מעלה לה ארוכה ומרפא ורפאתים וגו', וכתיב (הושע ז, א) 'כרפאי לישראל', אמר הקדוש ברוך הוא באתי לרפאות עונותיהן של ישראל, ונגלה עון אפרים ורעות שומרון, אבל אומות העולם מכה אותן ואחר כך מרפאן, שנאמר (ישעיהו יט, כב) 'ונגף ה' את מצרים נגוף ורפוא,

'רָפְאֵנִי ה' וְאַרְפֵּא, אֵף עַל פִּי שְׁאֵתָה חֲבַלְתָּ בִּי, עִם כָּל זֶה, 'רָפְאֵנִי וְכוּ' בִּי תִהְלְתִי אִתָּה'. וְזֶה חֲדוּשׁ הַכְּתוּב (דברים לב, לט) 'מִחֲצַתִּי וְאַנִּי אֲרַפֵּא'.

קִדְמָה הַמְּכַה, כְּדֵי שְׁתֵּבֵא מֵאֵלֶיהָ, וְלֵאחֶר שְׁהַכָּה אוֹתָם, הִנֵּה הוּא הָרוּפֵא, וְהוּא אֵינּוּ יֹכֹל לְרַפְאוֹתָם, אִם שְׁיִרְצוּ בּוֹ הֵם בְּעֵצְמָם. וְזֹהִי פְּנֹת הַכְּתוּב (ירמיהו יז, יד),

זֶרַע שְׁמֻשׁוֹן הַמְּבֹאָר

רוּצִים יִשְׂרָאֵל שֶׁהִקְבִּ"ה יִרְפֵּאם, וְזוֹהִי פְּנֹת הַכְּתוּב (ירמיהו יז, יד), 'רָפְאֵנִי ה' וְאַרְפֵּא הוֹשִׁיעֵנִי וְאַנְשִׁיעָה בִּי תִהְלְתִי אִתָּה', כְּלוּמֵר, שְׁעַם יִשְׂרָאֵל אוֹמֵר לַהֲקִבִ"ה, אֵף עַל פִּי שְׁאֵתָה - הַקְּבִ"ה חֲבַלְתָּ בִּי, וְאֵינּוּ רְגִילוֹת שֶׁהִנְחַבֵּל יִתְרַצֶּה שֶׁהַחֹבֵל בּוֹ יִרְפֵּאנוּ, עִם כָּל זֶה, אֵנִי מִבְּקֵשׁ מִמֶּךָ 'רָפְאֵנִי וְכוּ' ה' וְאַרְפֵּא' - שֶׁאַתָּה בְּעֵצְמְךָ תִּרְפֵּאנוּ 'בִּי תִהְלְתִי אִתָּה' - בְּךָ אֵנִי מֵתְהַלֵּל וּמֵתְפָאֵר לֹמֵר שֶׁאַתָּה מוֹשִׁיעִי²¹, וְעַל כֵּן אֵינְךָ דוֹמֵה לְרוּפֵא בְּשֵׁר וְדָם, שְׁמִי שֶׁנְּחַבֵּל מִמֶּנּוּ אֵינּוּ חֹפֵץ שֶׁהָרוּפֵא יִרְפֵּאנוּ, וְאֵף אִם יִנְסֶה לְרַפְאוֹתוֹ, יִתְכַּן שֶׁלֹּא יִצְלִיחַ בְּכֶךָ, כִּיּוֹן שֶׁאֵינְךָ לְחֹלֵה נַחַת רוּחַ מִן הָרוּפֵא²². אֲבָל אֲצִלְךָ הַקְּבִ"ה אֵינְךָ שׁוֹיֵךְ כֶּךָ, כִּיּוֹן שֶׁאַנְחֵנוּ מֵתְהַלְלִים וּמֵתְפָאֵרִים בְּךָ שֶׁאַתָּה מוֹשִׁיעֵנוּ, וְלִכֵּן אֵף שֶׁהִכִּית אֹתָנוּ יֵשׁ לָנוּ

צְרִיף הַקְּבִ"ה לְכִרְאֵא אֶת הָרְפּוּאָה קִדְמָה שִׁיבִיא עֲלֵיהֶם אֶת הַמְּכָה, כְּדֵי שְׁכַאשֶׁר תֵּבֹא עֲלֵיהֶם הַמְּכָה, תֵּבֵא לֵהֶם הָרְפּוּאָה הַמוֹכֶנֶת לְכֶךָ, מֵאֵלֶיהָ, וְכַבִּיכּוֹל לֹא יִצְטָרֵךְ הַקְּבִ"ה בְּעֵצְמוֹ לְטַפֵּל בְּרַפּוּאֹתָם, דְּאֵילוֹ אִם יִבְרָא הָרְפּוּאָה, רַק לְאַחֶר שְׁהַכָּה אוֹתָם, הִנֵּה נִמְצָא שֶׁהוּא - הַקְּבִ"ה בְּעֵצְמוֹ הָרוּפֵא הַמְּטַפֵּל בְּרַפּוּאֹתָם, וְהָרִי הוּא בְּעֵצְמוֹ אֵינּוּ יֹכֹל לְרַפְאוֹתָם בְּעַל כִּרְחֵם, לְפִי שֶׁהִדְרִיךְ הוּא שֶׁאֵינְךָ הַמוֹכֵה חֹפֵץ שְׁמִי שֶׁהִכָּה אוֹתוֹ יִהְיֶה רוּפֵאוֹ, שֶׁאֵינְךָ נוֹחַ לוֹ בְּכֶךָ.

אֲלֵא אִם שְׁיִרְצוּ בּוֹ הֵם בְּעֵצְמָם - שֶׁאִם יִשְׂרָאֵל עֲצֵמָם יֹאמְרוּ שֶׁהֵם מְסַכִּימִים שֶׁהַקְּבִ"ה יִרְפֵּא אוֹתָם, הָרִי הוּא הָרוּפֵא הַמוֹכֵן לֵהֶם, וְאִכֵּן יִרְפֵּאם הַקְּבִ"ה²³. וְלְפִי זֶה, יֵשׁ לֹמֵר, שֶׁלְּפִי הָאֵמֶת

ישראל
חפצים
ברפואת
הקב"ה אף
שהוא הכה
אותנו

צִיּוֹנִים וּמְקוֹרוֹת

יֹכֹל לְהִבִּיא עֲלֵינוּ אֶת הַמְּכָה עַל יְדֵי שִׁיקְדִים לֵה אֶת בְּרִיאַת הָרְפּוּאָה. וְאוּלַי יֵשׁ לֹמֵר, שֶׁאִם יִקְדִים הַקְּבִ"ה רְפּוּאָה לְמַכָּה, שׁוּב אֵינְךָ זֶה בְּכֹלל כָּל הַמַּחְלָה אֲשֶׁר שְׁמִתִּי בְּמִצְרַיִם²⁴, שֶׁהָרִי בְּמִצְרַיִם נִבְרָאָה תְּמִיד הַמְּכָה קוֹדֵם וְרַק אַחֵר כֵּךְ נִבְרָאָה הָרְפּוּאָה. וְאוּלַי יֵשׁ לֹמֵר עוֹד, שֶׁכִּיּוֹן שֶׁכִּבְּרָה נִבְרָאָה הָרְפּוּאָה מִקּוֹדֵם, אֵף כִּשְׁבָאָה הַמַּחְלָה, הָרִי זֶה כֹּאֵילוֹ לֹא הוֹשֵׁמָה, וּמִמִּילָא מֵתִישֵׁב גַּם פִּירוּשׁ הַפְּסוּקָה, וְכִמוֹ שֶׁכִּיבָר רִבְנוּ בְּתַחֲלִילַת דְּבָרֵינוּ. וְאוּלַי לִזְוֵה הַתְּכוּיִן רִשׁ"י בְּמָה שֶׁכָּתַב שֵׁם, 'לֹא אֲשִׁים עֲלֶיךָ', וְאִם אֲשִׁים, הָרִי הִיא כֹּלֵל הוֹשֵׁמָה, 'כִּי אֵנִי ה' רוּפְאֶךָ' [ר"ל, כִּי כִבְרָתִי לְךָ הָרְפּוּאָה מֵתַחֲלִילָה]. יב, ע"פ רִשׁ"י שֵׁם. יג, ע"פ רִא"ש (ב"ק שם).

יבוא פֶּשֶׁט גְּדוּד בְּחֹץ. י. נִרְאֶה שֶׁפִּירוּשׁ דְּבָרֵי רִבְנוֹ הוּא, שֶׁלְּפָנֵי הַקְּבִ"ה מְבִיא אֶת הַמְּכָה, כְּכִיכּוֹל הוּא יֹכֹל לְכַרּוֹא אֶת הָרְפּוּאָה, לְפִי שֶׁאֵל לֹא שׁוֹיֵךְ לֹמֵר 'דְּמִית עֲלֵי כֹאֲרִיא אֲרַבָּא', שֶׁהָרִי עֲדִיין לֹא הִכָּה אוֹתָם. וְאַחֲרָי שֶׁכִּבְּרָה נִבְרָאָה הָרְפּוּאָה, הָרִי זֶה דוֹמֵה לְרוּפֵא שֶׁמִּיִּצֵּר אֵיזוֹ תְּרוּפָה וְהַחֹלֵה מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ מְבַלֵּי יְדִיעַת הָרוּפֵא, וְהָרִי זֶה כְּמַעֲשֵׂה הַחֹלֵה עֲצֵמוֹ, וְלֹא מַעֲשֵׂה הָרוּפֵא. יא. וְיֵשׁ לַהֲקִשׁוֹת, שֶׁאִם כֵּן שֶׁאִם הַקְּבִ"ה מְקִדֵּם בְּרִיאַת הָרְפּוּאָה, הוּא יֹכֹל לְהִבִּיא עֲלֵינוּ מְכוֹת חַי"ו, אִם כֵּן שׁוּב חֲזוּרָה לְמַקּוּמָה הַקּוּשִׁיא, 'כִּי אֵנִי ה' רוּפְאֶיךָ', אֵינּוּ נִתְיַנֵּת טַעַם 'לְכָל הַמַּחְלָה לֹא אֲשִׁים עֲלֶיךָ', שֶׁהָרִי אֵף שֶׁהַקְּבִ"ה הוּא הָרוּפֵא, מְכַל מִקּוֹם הוּא

וְהִנֵּי מִיְלֵי בְּיִשְׂרָאֵל, אֲכָל עִם הָאֲמוֹת
פְּתִיב 'נְגַף וְרִפּוּא', דְּמִשְׁמַע

'נְגַף' עַל יְדֵי מִשְׁחִית, וְרִפּוּא' עַל יְדֵי
שְׁלִיחַ.

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

נחת רוח ממך, ואם תרפאנו, נתרפא ממך.

וְזֶהוּ גַם כֵּן חֲדוּשׁ הַפְּתוּב שְׁאוֹמֵר
הַקְּב"ה (דברים לב, לט) ^ט 'מְחַצְתִּי וְאֲנִי אֲרַפָּא'
- אֲנִי לְבָדִי הוּא שֶׁהַכִּיתִי אֶתְכֶם, 'וְאֲנִי'
לְבָדִי הוּא שְׁאוֹרַפָּא אֶתְכֶם^{טו}, כְּלוֹמֵר, אִף
עַל פִּי שְׁאוֹנֵי הַכִּיתִי אֶתְכֶם, מְכַל מְקוֹם,
אֲנִי בַעֲצַמִי אֲרַפָּא אֶתְכֶם, וְלֹא כְמוֹ רֹפֵא
בְּשָׂר וְדָם, שְׁאוֹנֵי רְאוּי לֹו לְטַפֵּל בְּרִפּוּאֵת

אדם שהוא בעצמו חבל בו^{טו}.
וְהִנֵּי מִיְלֵי - וּדְבָרִים אֱלֹהִי, שֶׁהַקְּב"ה
בַּעֲצָמוֹ מְכַה וּמִרְפָּא אוֹתָם, אֲמוּרִים רַק
בְּיִשְׂרָאֵל, אֲכָל עִם הָאֲמוֹת - הַגּוֹיִם פְּתִיב
(ישעיהו יט, כב) 'נְגַף וְרִפּוּא' בְּלִשׁוֹן נִסְתָּר,
דְּמִשְׁמַע 'נְגַף' עַל יְדֵי מְלֹאךְ הַמִּשְׁחִית,
שֶׁהוּא שְׁלִיחוֹ שֶׁל הַקְּב"ה^ט, 'וְרִפּוּא' גַּם כֵּן
עַל יְדֵי שְׁלִיחַ^{יח}.

צִוּוּנִים וּמִקּוּרוֹת

נִקְרָא 'שְׁלִיחַ' סַתֵּם. יֵה רַבִּינוּ מְחַדָּשׁ, שְׁבִין
לְעִנְיַן הַמְּכָה וּבִין לְעִנְיַן הַרְפּוּאָה, יֵשׁ חִילּוּק בֵּין
יִשְׂרָאֵל לְאוֹמוֹת הָעוֹלָם, שְׁלִישֵׁרֵאֵל גַּם הַמְּכָה וּגַם
הַרְפּוּאָה [תְּלוּי בְּרַצוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּכְנִל] בְּאוֹת עַל
יְדֵי הַקְּב"ה בַּעֲצָמוֹ, וְאֵילּוֹ אֲצֵל הָאוֹמוֹת שְׁנִיחָם בְּאִים
עַל יְדֵי שְׁלִיחַ. וּבִזְוֵה מְבוּאָר לְמָה רַק אֲצֵל יִשְׂרָאֵל
הַקְּב"ה מְקַדֵּים רְפּוּאָה לְמַכָּה וְלֹא אֲצֵל הָאוֹמוֹת, שְׁאִם
הַקְּב"ה לֹא הִיָּה מְקַדֵּים לְיִשְׂרָאֵל רְפּוּאָה לְמַכָּה,
כְּבִיכּוֹל לֹא הִיָּה יִכּוֹל לְרַפְּאוֹתָם בַּעֲצָמוֹ, לְפִי שְׁאִין
רְאוּי לְמוֹזִיק לְרַפּוּאֵת אֵת הַנִּיזּוֹק. וְהֵנָּה בְּדַבְּרֵי רַבִּינוּ
כַּאֲן, מְבוּאָר זֶזֶה שִׁיךְ רַק בְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁהַקְּב"ה בַּעֲצָמוֹ
מְכַה אוֹתָם וּמִרְפָּאָם, אֲבָל לֹא בַּעֲכוּ"ם, שֶׁהוּא מְכַה
אוֹתָם עַל יְדֵי מְלֹאךְ מִשְׁחִית, וְהוּא מִרְפָּא אוֹתָם עַל
יְדֵי שְׁלִיחַ אַחֵר, וְעַל כֵּן, לְהֵם אִין שׁוּם הַכְּרַח לְבִרּוּא
אֵת הַרְפּוּאָה מְקוּדָם לְמַכָּה. וְיֵשׁ הַהֲקָשׁוֹת,
שְׁלַכְאוּרָה דַּבְּרֵי רַבִּינוּ כַּאֲן סוֹתֵרִים לְדַבְּרֵי דְלַעֲלִיל,
שְׁכְּבִיכּוֹל אִין הַקְּב"ה שֶׁם כֻּלָּל מַחְלָה עַל יִשְׂרָאֵל כִּי לֹא
יִכּוֹל לְרַפְּאוֹתֵינוּ, וְאִף אִם הוּא שֶׁם, מְכַל מְקוֹם, הַקְּב"ה
מוֹכְרַח לְבִרּוּא אֵת הַרְפּוּאָה לְיִשְׂרָאֵל לְפָנֵי שְׁמִבִּיא
עֲלֵיהֶם אֵת הַמְּכָה, לְפִי שְׁאִם לֹא כֵן, כְּבִיכּוֹל ח"ו לֹא
יִכּוֹל לְרַפְּאוֹתָם. וְאֵילּוֹ כַּאֲן כּוֹתֵב רַבִּינוּ, שִׁישְׂרָאֵל
מְבַקְשִׁים מִהַקְּב"ה, שְׁאִף עַל פִּי שֶׁהוּא עֲצָמוֹ הַכֵּם, מְכַל
מְקוֹם הוּא בַּעֲצָמוֹ גַּם כֵּן יִרְפָּאָם, וּמִשְׁמַע דְּהֵינּוּ אִף
בְּאוֹפֵן שְׁלֹא בְּרָא לָנוּ אֵת הַרְפּוּאָה קוּדָם לְמַכָּה. וְיֵשׁ
לוֹמֵר, שְׁאִף שְׁאֲכֵן מְפָנֵי רַצוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְהַתְּרַפָּא
מִיְדוֹ דּוֹקָא וְהֵם שְׁמַחִים בְּרַפּוּאָתוֹ, יִכּוֹל הַקְּב"ה

יְד. לְשׁוֹן הַפְּסוּק, 'רְאוּ עֵתָהּ פִּי אֲנִי אֲנִי הוּא וְאִין
אֱלֹהִים עִמָּדִי אֲנִי אֲמִית וְאֲחִיָּה מְחַצְתִּי וְאֲנִי אֲרַפָּא
וְאִין מְיָדִי מְצִיל'. טו. נִרְאֵה שְׁדַקְדֵּק רַבִּינוּ לְפִרְשׁ
כְּדַבְּרֵינוּ, מִמָּה שְׁתִּיבַת 'וְאֲנִי' שְׁבַפְּסוּק, יִתִּירָה הִיא.
וּלְפִירוּשׁ רַבִּינוּ מְבוּאָר שְׁבֹא לְלַמֵּד, שֶׁהַקְּב"ה בַּעֲצָמוֹ
הוּא גַם הַרְפּוּאָה. טז. רֵאֵה פִירוּשׁ דּוֹמָה, בְּפָנֵי דוֹד
לְהַחֲדִיד"א, וּז"ל (פְּרֻשֵׁת הָאֲזִינוּ אוֹת ז), וְעוֹד אֲפִשֵׁר
לְפִרְשׁ 'מְחַצְתִּי וְאֲנִי אֲרַפָּא' בְּמָה שְׁכַתֵּב בְּחוּ"מ ס'י
ת"ך, דְּהַחֲבּוּל לֹא מְצִי לוֹמֵר לְנַחֲבֵל אֲנִי אֲרַפָּאךְ,
וְהַטַּעַם אֲמָרוּ בְּש"ס, דְּדַמִּי עֲלֵיהֶם כְּאִרְיָה, וְזֶה בֵּין אָדָם
לְחַבְּרִי, אֲבָל ח"ו לְצַד עֵילָאָה, מִי פְתִי הַעֲזוּ אִישׁ רִשְׁעַ
לוֹמֵר כֵּן, דְּאִי לֹא מְתַרְצֵה הַנַּחֲבֵל לְהַתְּרַפּוּאֵת מִמֶּנּוּ,
תְּצַא רּוּחוֹ הוּא יְמוֹת בְּאִין מִרְפָּא, וְזֶה שְׁכַתֵּב 'מְחַצְתִּי
וְאֲנִי אֲרַפָּא', אִף שְׁאוֹנֵי מְחַצְתִּי, אֲנִי עֲצַמִי אֲרַפָּא, וְלֹא
שִׁיךְ דְּמִי עֲלֵי כְּאִרְיָא, ד'אִין מִיְדֵי מְצִיל' [כְּאֲמֹר
בְּהַמְשָׁךְ הַפְּסוּק]. וּבִזְוֵה יִתְבָּאָר פְּסוּק (יִרְמִיָּה יז, יד)
'רַפְּאֵי ה' וְאִרְפָּא וְכו' כִּי תִהְלֵתִי אִתְּךָ, בְּמָה שְׁכַתֵּב
מִרְן בְּבֵית יוֹסֵף, וְהָרַב פְּרִישָׁה שֶׁם, דִּישׁ טַעַם אַחֵר,
דְּאִסְיָא דְּמַגֵּן מִן שׁוּיָא [רְפּוּאָה שְׁמִרְפָּא בְּחִינָם, רְפּוּאָתוֹ
חִינָם הִיא, כְּלוֹמֵר, אִין לָה עֵרְךְ], וְשִׁיךְ נְמִי לְהִיכָא
שְׁאוֹמֵר הַחֲבּוּל, אֲנִי אֲרַפָּאךְ, וְזֶה שְׁאֲמֵר 'רַפְּאֵי ה',
וְח"ו לֹא שִׁיךְ אִסְיָא דְּמַגֵּן, אֲלֵא 'וְאִרְפָּא', כִּי רְפּוּאָתְךָ
רְפּוּאָה. וְכִי תִימָא, אִיכָא טַעַם דְּמִי עֲלֵי כְּאִרְיָא אֲרַבָּא,
לִזְוֵה אֲמֵר 'כִּי תִהְלֵתִי אִתְּךָ', וְח"ו לוֹמֵר כְּלַפִּי מַעֲלָה
הַכִּי, וְתַחֲלִי לְהַפֵּךְ 'כִּי תִהְלֵתִי אִתְּךָ'. יז. מִשְׁחִית
הֵינּוּ שְׁלִיחַ' לְהַכּוֹת וְלַהֲעִנִּישׁ, וְאֵילּוֹ הַמְּלֹאךְ שְׁמִרְפָּא

וְעוֹד יֵשׁ לֹמֵר, לְתַרְץ הַקְּשִׁיָּא הַנוֹפְּלֹת
עַל הַפְּסוּק, דָּאֵם לֹא יֵשִׁים, אִין
צַרְךָ לְרִפּוּאָה (ראה סנהדרין קא, א). אֵלָא לְפִי
שְׁהַמְכוֹת שְׁבָאוּ עַל הַמְצָרִים הָיוּ לְעִנְשׁ

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

בתשובה, אלא בדרך נקמה, וכדי שיתגדל
ויתקדש שמו של הקב"ה בעולם, בְּדִכְתִּיב
(תהלים קמט, ז) ² 'לְעֵשׂוֹת נִקְמָה בְּגוֹיִם, וּבְתִיב
(שמות יד, יח) ³ 'בְּהַכְּבִדִי בְּפַרְעֹה' וְכוּ' -
ויתכבד שמי בעולם, על ידי שאנקום
בפרעה ובכל חילו²², שכשהקב"ה מתנקם
ברשעים, שמו מתגדל ומתכבד בעולם²³.
וכתוב עוד (שם י, ב) ²⁴, 'אֵת אֲשֶׁר הִתְעַלְלֹתִי
בְּמִצְרַיִם וְאֵת אֶתְנִי אֲשֶׁר שְׁמַתִּי בָם
וַיִּדְעֹתֶם כִּי אֲנִי' וְכוּ' ה'.

אֲמַנְם הַיְסוּרוֹן שְׁיִבֹאוּ עֲלֵיךְ - עַם

ב. המכות לישראל בשביל לרפאותם
מחטאתיהם ולא בדרך נקמה

וְעוֹד יֵשׁ לֹמֵר בִּיאור אחר, כְּדִי לְתַרְץ
כִּזֶּה גַם אֵת הַקְּשִׁיָּא הַנוֹסֶפֶת הַנוֹפְּלֹת עַל
הַפְּסוּק הַנ"ל 'כָּל הַמַּחְלָה אֲשֶׁר שְׁמַתִּי
בְּמִצְרַיִם לֹא אֲשִׁים עֲלֵיךְ, כִּי אֲנִי ה' רִפְאֵךְ',
דָּאֵם לֹא יֵשִׁים עֲלֵינוּ מַחְלוֹת, אִין צַרְךָ
לְרִפּוּאָה, וְלִמָּה אִמְר 'כִּי אֲנִי ה' רִפְאֵךְ' ²⁵.

אֵלָא הַתִּירוּץ לַכֶּךְ הוּא, לְפִי שְׁהַמְכוֹת
שְׁבָאוּ עַל הַמְצָרִים הָיוּ לְעִנְשׁ עַל
עוֹנוֹתֵיהֶם, וְלִנְקָמָה - לֹא כְּדִי לְהַחֲזִירֵם

ביאור לשון
הכתוב שלא
ישים עלינו
מכה, ואף
ירפאנו

צִיּוּנִים וּמְקוּרוֹת

העולם, והיינו שהעונש בא על המצריים בשביל
לנקום מהם, וגם בשביל להודיע ע"י זה לכל העולם
כי אני ה', הן למצריים והן לישראל. ובוזה מבואר
הטעם שהביא רבנו בזה שני פסוקים. וראה בשם
משמואל (שבועות תרע"ז, ד"ה וכשאני לעצמי) וז"ל,
וכשאני לעצמי הייתי אומר, על פי מה שכתוב 'וידעו
מצרים כי אני ה'', ובודאי שכל הטורח הזה והאותות
והמופתים הגדולים והנוראים ההם, לא היתה
התכלית שלהם, שידעו מצרים רגע אחד לפני
טביעתם בים, שה' הוא האלקים, רק הכל בשביל
ישראל, כמו שכתוב (צפניה ג, ו) 'הכרתי גוים נשמו
פנותם וגו' אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר'. והא
דכתיב 'וידעו מצרים', היינו כי מצרים הוא כלל
החומר שבעולם, וכאשר כלל החומר שבעולם קיבל
ידיעה במציאות השי"ת, היה זה לתועלת פרטי
החומר שבישראל, שלא לבד חלק הצורה שבישראל,
אלא אף חלק החומר שבישראל, יקבל ידיעה להיות
נמשך אחר השי"ת בטבע. כד. לשון הפסוק,
'וילמען תספר בְּאֵזְבֵי בְּנֵי וְבֵן בְּנֵיךְ אֵת אֲשֶׁר הִתְעַלְלֹתִי

לרפאותם אף אחר שהכה אותם, מ"מ עיקר כוונת
הפסוק לומר שמפני שהדרך הוא שאין נוח לאדם
להתרפאות ע"י מי שהכה אותו, משום כך אין הקב"ה
יכול להביא עליהם חולי, מפני שאינו רוצה לרפאותם
באופן שאינו נוח כל כך. ועוד, שכביכול אינו יכול
להכריחם להתרפאות ממנו, כי יכולים ישראל לטעון
שאינם רוצים שהקב"ה ירפאם, ולכך מתחילה אינו
יכול להביא עליהם חולי. יט. וכך הקשו בגמרא
(סנהדרין קא, א) וז"ל, אמר ליה רבי אבא לרבה בר
מרי, כתיב 'כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים
עליך כי אני ה' רופאך', וכי מאחר שלא שם, רפואה
למה. כ. לשון הפסוק, 'לְעֵשׂוֹת נִקְמָה בְּגוֹיִם
תּוֹכַחַת בְּלֶאֱמִים'. כא. לשון הפסוק, 'וַיִּדְעוּ
מִצְרַיִם כִּי אֲנִי ה' בְּהַכְּבִדִי בְּפַרְעֹה בְּרִכְבוֹ וּבִפְרָשָׁיו'.
כב. ע"פ פירוש הרא"ם שם. כג. ע"פ רש"י שם.
אמנם לכאורה קשה, שבתחילת פסוק זה כתוב 'וידעו
מצרים כי אני ה''. ואולי יש לתרץ, שמה שכתוב
'וידעו מצרים כי אני ה'', לא היה זה כדי לתקן ולזכך
את המצריים עצמם, אלא כדי לזכך בזה את כל

לְחַטָּא עוֹד. וְעֵינַי עוֹד לְקַמֵּן בְּסֻמוֹךְ (אות טו) אֹת.

יְהִיו בְּדֶרֶךְ זֶה, אֶלֶּא פְּדֵי לְרַפְּאוֹתֶיךָ פְּדֵי שְׁתָּשׁוּב בְּתִשׁוּבָה, וְלֹא תִשׁוּב

טו

בְּתוֹרָה, יִסּוּרֵינַי בְּדִלְיֵן מִמֶּנּוּ, שְׁנֵאמַר (איוב ה, ז) 'וּבְנֵי רִשָּׁף יִגְבְּיָהוּ עוֹף'. אָמַר רַבִּי

בְּרַבּוֹת פֶּרֶק קַמָּא (ה, א), אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְיִשׁ, כָּל הָעוֹסֵק

מֵאִמְרֵי ז"ל כָּל הָעוֹסֵק בְּתוֹרָה יִסּוּרֵינַי בְּדִלְיֵן מִמֶּנּוּ

זֶרַע שְׁמִינִיזוֹן הַמְּבֹאָר

עֲלִיךְ, כְּלוֹמַר, לֹא אֲשִׁים עֲלֶיךָ מַחְלוֹת וִיסוּרִים לְשֵׁם עוֹנֵשׁ וְנִקְמָה, כְּמוֹ שִׁשְׁמַתִּי עַל הַמְּצַרִּים, 'כִּי אֲנִי ה' רַפְּאֵךְ', הֵינְנוּ, שְׁמָה שְׁאֵנִי מְבִיא עֲלֶיךָ מַחְלוֹת וִיסוּרִים, הוּא רַק כְּדֵי לְנַקּוֹתְךָ וּלְרַפְּאוֹתְךָ מֵעוֹנוֹתֶיךָ, עַל יְדֵי שֶׁבְּגַלְלָם תַּחְזוֹר בְּתִשׁוּבָה^{טו}. וְעֵינַי עוֹד בְּמָה שֶׁכְּתַבְנוּ לְקַמֵּן בְּסֻמוֹךְ (אות טו), בְּפִירוּשׁ פְּסוּק זֶה.

יִשְׂרָאֵל, לֹא יְהִיו בְּדֶרֶךְ זֶה שֶׁל עוֹנֵשׁ וְנִקְמָה, כְּמוֹ הַיִּסּוּרִים שֶׁהִבַּאתִי עַל הַמְּצַרִּים, אֶלֶּא פְּדֵי לְרַפְּאוֹתֶיךָ מֵתַחְלוּאֵי עוֹנוֹתֶיךָ, פְּדֵי שְׁתָּשׁוּב בְּתִשׁוּבָה עַל עוֹנוֹתֶיךָ, מַחְמַת הַיִּסּוּרִים, וְלֹא תִשׁוּב לְחַטָּא עוֹד - שֶׁתִּמְנַע מִלְּחַטוֹא בְּשִׁבִיל שֶׁלֹּא יִבְאוּ עֲלֶיךָ עוֹד יִסּוּרִים. וְזֶהוּ פִירוּשׁ הַפְּסוּק הַנ"ל, 'כָּל הַמְּחַלֵּה אֲשֶׁר שְׁמַתִּי בְּמְצָרִים לֹא אֲשִׁים

טו

הַתּוֹרָה מְגִינָה עַל הַחוּטָא מִן הַיִּסּוּרִים, וּמִן מַחְלוֹת הַבָּאוֹת לְמִי שְׁאֵינוּ מַעֲנֵג גּוֹפוֹ

שֶׁהַתּוֹרָה מְגִינָה עֲלֵינוּ מִן הַיִּסּוּרִים, שְׁנֵאמַר (איוב ה, ז) 'וּבְנֵי רִשָּׁף יִגְבְּיָהוּ עוֹף' - 'עוֹף', שֶׁהִיא הַתּוֹרָה^{טו}, תְּגַבִּיָּה וְתִסְלַק מֵהָעוֹסֵק

אִמְרוּ בְּגִמְרָא בְּרַבּוֹת פֶּרֶק קַמָּא (ה, א)^{טו}, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְיִשׁ, כָּל הָעוֹסֵק בְּתוֹרָה, יִסּוּרֵינַי בְּדִלְיֵן - נִבְדָּלִים מִמֶּנּוּ, לְפִי

דְּרִשּׁוֹת הָאֱמוּרָאִים שֶׁהֵיטְרִיחַ בָּאִים לְאוֹרֵם וְרַק כְּשֶׁאֵינוּ עוֹסֵק בְּתוֹרָה

צִוִּינִים וּמִקּוּרוֹת

רְפוּאָתְךָ מוֹכַנַת קוֹדֵם לְמַכָּה, דוּדַאי יִרְפְּאוּ. מַה שְׁאֵין כֵּן בְּאוֹמוֹת הָעוֹלָם, דַּאֲפִשְׁר שִׁיעֵשׂו כְּלָה וְלֹא יִבְאוּ לִידֵי רְפוּאָה, אֲךָ אִם יִשׁוּבוּ, אֲפִשְׁר שִׁיבְאוּ אַחַר כֵּן לְרְפוּאָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּהוּ 'נִגּוּף וּרְפֹאוּ וּשְׁבוּ עַד ה'' וְגו'. וּבִשְׁם מִשְׁמֹאֵל (שְׁמוֹת תְּרַפֵּג ד"ה וְאֵלֶּה שְׁמוֹת), כְּתוּב ז"ל, 'וְהִטַּעַם, כִּי הָעוֹנֵשׁ לְיִשְׂרָאֵל, אֵינֶם בְּתוֹרַת נֶקֶם וְשִׁלְם, אֲלֵא לְמַרְקָם וּלְצַחְצַחֲסָם, כְּדֵי שִׁיְהִיו רְאוּיִים לְקַבֵּל אֶת הַטּוֹבָה, וְאִם כֵּן הִרְפוּאָה הִיא סִיבָה לְעוֹנֵשׁ, דָּאֵם לֹא תְצוּרֵי הַטּוֹבָה רֹאשׁ וְרֹאשׁוֹן לֹא הִיא בְּאֵי הָעוֹנֵשׁ, עַל כֵּן בּוֹרֵא לְהֵם הִרְפוּאָה תַּחֲלִילָה, מַה שְׁאֵין כֵּן בְּאוֹמוֹת הָעוֹלָם, שֶׁהָעוֹנֵשׁ הוּא תְשׁוּלָם גְּמוּלָה עוֹנוֹם, וְאֵינְנוּ תְלוּי בְּרְפוּאָה. כּוּ. לְשׁוֹן הַגְּמִרָא, אִמְרַ רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְיִשׁ, כָּל הָעוֹסֵק בְּתוֹרָה, יִסּוּרֵינַי בְּדִלְיֵן הֵימְנוּ, שְׁנֵאמַר 'וּבְנֵי רִשָּׁף יִגְבְּיָהוּ עוֹף'. וְאֵין עוֹף אֲלֵא תּוֹרָה, שְׁנֵאמַר (מְשַׁלֵּי כג, ה) 'הַתְּעִיף עֵינֶיךָ

בְּמְצָרִים וְאֵת אֲתֵמִי אֲשֶׁר שְׁמַתִּי בָם וַיִּדְעָתֶם כִּי אֲנִי ה'''. כֵּה. וְכֵן כְּתוּב בְּקוּמֵינַי הַמְּנַחָה (לְרַבִּי צְדוּק הַכְּהֵן מְלוּבְלֵין זצ"ל, ח"א סִימָן לֵא), וּז"ל, וּלְפַעֲמִים [הַקְּב"ה מְבִיא יִסּוּרֵינַי] לְכַפֶּרֶת עוֹנוֹתַי, וְגַם זֶה לְטוֹב, כְּמוֹ הַרְפֹּאָה מִקִּזְדֵּם וְעוֹשֶׂה חֲבוּרָה. וְזֶהוּ 'כָּל הַמְּחַלֵּה אֲשֶׁר שְׁמַתִּי בְּמְצָרִים, שֶׁהִיוּ לְדִרְאוּן עוֹלָם עַל יְדֵיהֶם, לֹא אֲשִׁים עֲלֶיךָ בְּדֶרֶךְ זֶה 'כִּי אֲנִי ה' רֹפֵאֶיךָ', בְּאֵלֶּה הַמְּכּוֹת, ע"כ. וְרֹאֵה עוֹד בְּפִרְיָ צְדִיק (פְּרֻשַׁת וְאֵרָא אֹת יו, פְּרֻשַׁת מִשְׁפָּטִים אֹת א, פְּרֻשַׁת תְּזַרִיעַ אֹת א). וְכַעֲיֵן מַה שֶׁכְּתוּב רַבִּינוּ, כְּתוּב בְּמַהֲרַש"א (מְגִילָה יג, ב ד"ה מֵאִי), וּז"ל, וְעֵינַי [שֶׁל הַקְּדַמַּת רְפוּאָה לְמַכָּה], כִּי כִּבְרַ הַבְּטִיחֵנוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא (יְרִמְיָהוּ ל, יא) 'כִּי אֲעִשֶׂה כְּלָה בְּכָל הַגּוֹיִם גּוֹי, אֲךָ 'אוֹתְךָ לֹא אֲעִשֶׂה כְּלָה וִיסִרְתִּיךָ לְמִשְׁפָּט גּוֹי, דֵּהֵינְנוּ הַיִּסּוּרֵינַי הַבָּאִין עַל יִשְׂרָאֵל, לֹא בָאוּ לְכַלּוֹתְךָ, רַק לְמַרְקָ חֲטָאֵם, וְהֵינְנוּ

יוֹחָנָן, הָא, אֶפְלוּ תִּינוּקוֹת שֶׁל בַּיִת רַבָּן יוֹדְעִים אוֹתוֹ, שְׁנֵאמַר (שְׁמוֹת טו, כו) 'וַיֹּאמֶר אִם שְׁמוֹעַ תִּשְׁמַע' וְכוּ'. אֲלָא אִימָא, כֹּל שְׁאֲפִשֶׁר לוֹ לְעַסֵּק בַּתּוֹרָה וְאִינוּ עוֹסְק, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְבִיא עֲלָיו יְסוּרִין

מְכַעְרִין וְעוֹכְרִין אוֹתוֹ, שְׁנֵאמַר (תְּהִלִּים לט, א) 'נִאֲלַמְתִּי דוּמְיָהּ וְכוּ', עב"ל. צָרִיד עֵינֵינוּ, דְּלָרְבִי יוֹחָנָן נִמְי תְּקִישׁ, דְּאֶפְלוּ תִּינוּקוֹת שֶׁל בַּיִת רַבָּן יוֹדְעִים אוֹתוֹ, דְּהָא מְקַרָּא דְ'וַיֹּאמֶר אִם

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאָר

בה, את 'בני רשף', שהם המזויקים. אָמַר - הַקְשָׁה רַבִּי יוֹחָנָן לְרִישׁ לְקִישׁ, לְמַה צְרִיךְ לְדַרוּשׁ דְּבַר זֶה, שְׁעַסֵּק הַתּוֹרָה מִגִּין מִפְּנֵי הַיְסוּרִים, מִפְּסוּק בְּסִפְרַי אִיּוֹב, הָא - וְהִי דְּבַר זֶה, אֶפְלוּ תִּינוּקוֹת שֶׁל בַּיִת רַבָּן - יְלָדִים קְטָנִים הַלּוּמְדִים לִפְנֵי רַבּוֹתֵיהֶם רַק חוֹמֵשׁ, וְלֹא הִגִּיעוּ עַדִּין לְלַמּוּד בְּסִפְרַי אִיּוֹב, יוֹדְעִים אוֹתוֹ, שְׁכֵן יֵשׁ לְלַמּוּד אוֹתוֹ מִפְּסוּק בַּתּוֹרָה, שְׁנֵאמַר (שְׁמוֹת טו, כו) 'וַיֹּאמֶר אִם שְׁמוֹעַ תִּשְׁמַע וְכוּ' לְקוֹל ה' אֱלוֹקֶיךָ וְהִשְׁרַע בְּעֵינָיו תַּעֲשֶׂה וְהֶאֱזִינָה לְמִצְוֹתָיו וְשִׁמְרָתָה כֹּל הַמִּצְוָה אֲשֶׁר שִׁמְתִי בְּמִצְוֵי אֱשִׁים עֲלֶיךָ כִּי אָנִי ה' רִפְאֶךָ, וְהִי מִפּוֹרֵשׁ בְּפִסּוּק, שְׁבֻזְכוֹת הַתּוֹרָה, לֹא יֵשִׁים הַקַּב"ה יְסוּרִים עַל הָאָדָם.

מִפְּסוּק אַחַר כֵּךְ, כֹּל שְׁאֲפִשֶׁר לוֹ לְעַסֵּק בַּתּוֹרָה וְאִינוּ עוֹסֵק בַּה, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְבִיא עֲלָיו יְסוּרִין מְכַעְרִין^ט וְעוֹכְרִין אוֹתוֹ - עַל יְדֵי הַיְסוּרִים, הוּא נַעֲשֶׂה מְכוּעַר בְּעֵינֵי בְּנֵי הָאָדָם, שְׁנֵאמַר (תְּהִלִּים לט, ג) 'נִאֲלַמְתִּי דוּמְיָהּ וְכוּ' הַחֲשִׁיתִי מְטוֹב וְכֹאכִי נֶעְפָּר', שְׁבִשְׁבִיל ש'הַחֲשִׁיתִי - שְׁתַּקְתִּי מִהַתּוֹרָה הַנִּקְרָאת 'טוֹב' וְלֹא עִסְקְתִּי בַּה, בָּאוּ עָלַי כְּאִבִּים עַכּוּרִים, עב"ל.

אֲלָא - אִם בְּאֵת לְדַרוּשׁ בְּעֵינֵי יְסוּרִים וְעַסֵּק הַתּוֹרָה, אִימָא - תְּדַרוּשׁ

וְצָרִיד עֵינֵינוּ - יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת, דְּלָרְבִי יוֹחָנָן נִמְי תְּקִישׁ - שְׂאָף עַל מַה שְׂרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת, דְּאֶפְלוּ תִּינוּקוֹת שֶׁל בַּיִת רַבָּן שְׁלּוּמְדִים רַק חוֹמֵשׁ יוֹדְעִים אוֹתוֹ - יְכוּלִים לְדַרוּשׁ מִהַפְּסוּק בְּחוֹמֵשׁ אֵת דְּרַשַׁת רַבִּי יוֹחָנָן, שְׁמִי שְׂאִינוּ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה בְּאִים עַלִּיו יְסוּרִים מְכוּעַרִים, דְּהָא מְקַרָּא דְ'וַיֹּאמֶר

צִיּוּנִים וּמְקוּרֹת

בו ואינונו, ואין רשף אלא יסורין שנאמר (דברים לב, כד) 'מזי רעב ולחמי רשף', אמר ליה רבי יוחנן, הא אפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותו, שנאמר 'ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלוקיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת כל חקיו כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני רופאך', אלא כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק, הקדוש ברוך הוא מביא עליו יסורין מכווערין ועווכרין אותו, שנאמר (תהלים לט, ג) 'נאלמתי דומיה

החשיתי מטוב וכאבי נעכר', ואין טוב אלא תורה, שנאמר (משלי ד, ב) 'כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו'. כו. לשון הפסוק, 'כי אדם לעמל יולד וגבי רשף יגביהו עוף'. כח. ראה הטעם שנקראת כן, בהערה לעיל בסמוך. כט. במצפה איתן (שם) ביאר ('עפ' תוס' שבת נה, א ד"ה אין), יסוריים מכווערים, היינו נגעים. וכבן יהודע (שם ד"ה אלא אימא) פירש, דהיינו יסורים שיש בהם ביטול תורה. ועוד פירש (ד"ה מביא), דהיינו עניות, לפי

קושיא שמפורש בתורה שמי שאינו עוסק בתורה באים עליו יסורין

וְעַל זֶה הִקְשָׁה לוֹ רַבֵּי יוֹחָנָן, דְּאִפְלוּ תִּינוּקוֹת וְכוּ', דְּקָרָא פְּתִיב 'וַיֹּאמֶר' וְכוּ', דְּמִשְׁמַע אַף אִם הָיָה מִן הָרְאוּי לָבֵא עֲלֶיךָ הַמַּחְלָה אֲשֶׁר שְׁמַתִּי בְּמִצְרַיִם, לֹא אָשִׁים. דְּאֵי לֹא הָכִי קֶשְׁה, מֵאֵי אֲתָא קָרָא לְמִימַר דְּלֹא אָשִׁים, וְאֵיךְ סִלְקָא דְּעֵתְךָ דִּישִׁים, אִם הוּא

שְׁמוּעַ תִּשְׁמַע' מִשְׁמַע נִמְי הָא, דְּמִכְּלָל לָאו אֲתָה שׁוֹמַע הֵינָן. וַיֵּשׁ לִזְמַר, דְּכֹנְנַת רֵישׁ לְקִישׁ הֵיחָה לִזְמַר, שְׂאָף אִם נִתְחַיֵּב אָדָם יְפוּרִין מִחֲמַת אֵיזָה חֲטָא, אִם יַעֲסֵק בְּתוֹרָה, לֹא יָבֹאוּ עָלָיו, וְדִיק שְׁפִיר הַלְשׁוֹן בְּרַלִּין מִמְּנֹו.

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

ויעזבוהו מחמת שיש בידו הזכות של עסק התורה. ועל זה הקשה לו רבי יוחנן, דאפלו תינוקות וכו' של בית רבן יודעים דבר זה, שעסק התורה מגינה מן היסורים אפילו למי שעשה איזו עבירה, דקרא פתיב 'וַיֹּאמֶר' וכו' אם שמוע תשמע וגו', דמשמע אף אם היה מן הראוי לבא עליך המחלה אשר שמתי במצרים, מחמת עוונותיך, כשם שבאו הייסורים על המצריים מחמת שחטאו, מכל מקום, לא אשים אותם עליך.^ע

דְּאֵי לֹא הָכִי - שאם לא כן, אלא הפסוק מדבר באופן שלא עשו שום עבירה ואינם ראויים לעונש כלל, קשה, מֵאֵי אֲתָא קָרָא לְמִימַר - מה בא הפסוק לחדש ולומר ד'לא אשים' - שהקב"ה לא ישים עלינו מחלות ויסורים, וְאֵיךְ סִלְקָא דְּעֵתְךָ - ואיך היה עולה על הדעת לומר, דִּישִׁים הַקְּב"ה על האדם מכות, אִם הוּא

אם שמוע תשמע וגו' כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך, משמע נמי הא - דבר זה, דמכלל לָאו אֲתָה שׁוֹמַע הֵינָן - מהכתוב בתורה שאם יעסקו בה לא יביא הקב"ה עליהם מחלות ויסורים, יש ללמוד מכך להיפך, שאם לא יעסקו בתורה, יבואו עליהם יסורים. ולמה הוצרך רבי יוחנן לדרוש דבר זה מפסוק בתהלים.

וַיֵּשׁ לִזְמַר בביאור דברי האמוראים, דְּכֹנְנַת רֵישׁ לְקִישׁ בדרשתו מהפסוק וכוני רשף יגביהו עוף היתה לומר, שְׂאָף אִם נִתְחַיֵּב אָדָם שיבואו עליו יפורין מחמת איזה חטא שעשה, מכל מקום, אִם יַעֲסֵק בְּתוֹרָה, זכות העסק בתורה תגן עליו שלא יבאו עָלָיו הַיְסוּרִים. וְדִיק שְׁפִיר - מדוקדק היטב הַלְשׁוֹן שֶׁנִּקְטַר רֵישׁ לְקִישׁ, יְסוּרִין בְּרַלִּין מִמְּנֹו, שלשון זו משמע, שהיסורים כבר מוכנים לבוא עליו, ועתה יבדלו ממנו

עסק התורה
מגין מן
היסורים אף
על החוטא

צִיּוּנִים וּמְקוּרֹת

ע"כ. וכתב הריטב"א (שבועות לו, א ד"ה והא), שכל שאנו אומרים מכלל הן לאו בכל התורה, כלאו מפורש הוא. לא וכן נראה שפירש בשפתי חכמים (על רש"י אות ס) שמדובר דוקא במי שיש לו

שהעני מכוּעַר בעיני בני האדם. ל. ראה נדרים (יא, א), שבועות (לו, א). וז"ל המכילתא (פרשת יתרו מסכתא דבחדש פ"ח, והובא ברש"י שמות כ, יב), שכן דברי תורה נדרשין, מכלל הן לאו מכלל לאו הן,

וְאִינוֹ עוֹסֵק, אִם יִהְיֶה שׁוֹמֵר מִצְוָה וְלֹא
הָיָה חַיֵּב בְּיִסּוּרֵינָא מִשּׁוֹם חֲמָא אַחַר, עִם כָּל
זֶה, יְבֹאוּ עָלָיו יִסּוּרֵינָא. וְזֶה לֹא מִשְׁמַע מִפְּשַׁט
הַפְּסוּק שֶׁל 'וַיֹּאמֶר אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמָע',
שֶׁהָרִי הַפְּסוּק מֵיָרִיד בְּמִי שֶׁבָּכָר נִתְחַיֵּב בָּהֶם.

שׁוֹמֵעַ בְּקוֹל ה'. וְעוֹד קָשָׁה, וְכִי מִי שֶׁהוּא
צָדִיק אֵין לוֹ שׁוֹם שָׁכָר אֲלֵא לְהִיּוֹת נֶצֶל
מִהַמְחֻלָּה. אֲלֵא וְדַאי, שֶׁבָּא לֹמַר שֶׁאִם
אִם כְּבָר נִתְחַיֵּב בָּהֶם, לֹא יִשְׁיָמוּם.
וְתִרְצֵן, כֹּל שֶׁאֲפָשֶׁר לוֹ לַעֲסֵק בַּתּוֹרָה

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאָר

רבי יוחנן לריש לקיש, שכיון שדבר זה
נלמד מפסוק הכתוב בתורה, אין צריך
לדרוש זה מפסוק הכתוב באיוב.

וְתִרְצֵן רַבִּי יוֹחַנָן, שִׁישׁ לְדֵרוּשׁ כֵּךְ, כֹּל
מִי שֶׁאֲפָשֶׁר לוֹ לַעֲסֵק בַּתּוֹרָה וְאִינוֹ עוֹסֵק,
אִם אִם יִהְיֶה שׁוֹמֵר מִצְוָה וְלֹא הָיָה חַיֵּב
בְּיִסּוּרֵינָא מִשּׁוֹם חֲמָא אַחַר - שֶׁלֹּא עֵבֵר עַל
שׁוֹם עֵבִירָה אַחֲרַת מַלְבַּד מַה שֶׁלֹּא עֵסֵק
בַּתּוֹרָה, עִם כָּל זֶה, יְבֹאוּ עָלָיו יִסּוּרֵינָא,
מַחֲמַת עוֹן זֶה שֶׁאִינוֹ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, וְכַפִּי
שֶׁנִּלְמַד מִהַפְּסוּק 'וַיֹּאמֶר אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמָע'
מְטוֹב וְכַאֲבִי נִעְפָּר', וְזֶה לֹא מִשְׁמַע מִפְּשַׁט
הַפְּסוּק שֶׁל 'וַיֹּאמֶר אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמָע',
שֶׁמִּמָּה שֶׁכְּתוּב שֶׁאִם תִּעֲסֹק בַּתּוֹרָה לֹא
יְבֹאוּ עָלֶיךָ יִסּוּרֵינָא, אֵין לְלַמּוֹד ב'מַכְלָל
לֹא אֵתָּה שׁוֹמֵעַ הֵינִי', שֶׁאִם לֹא תִעֲסֹק
בַּתּוֹרָה יְבֹאוּ עָלֶיךָ יִסּוּרֵינָא, שֶׁהָרִי הַפְּסוּק
מֵיָרִיד בְּמִי שֶׁבָּכָר נִתְחַיֵּב בָּהֶם - בִּיִסּוּרֵינָא,
מַחֲמַת עֵבִירָה אַחֲרַת שְׁבִידוֹ, וּמִשְׁמִיעֵנוּ
הַפְּסוּק, שֶׁאִם עַל פִּי כֵן, אִם יִעֲסֹק בַּתּוֹרָה

שׁוֹמֵעַ בְּקוֹל ה' וּמִקִּיִּים מִצְוֹתֵינוּ²³. וְעוֹד
קָשָׁה, שֶׁאִם הַפְּסוּק מְדַבֵּר בְּמִי שֶׁאֵין בִּידוֹ
עֵבִירָה, וְהוּא גַם עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, וְלֹאדָם זֶה
הַקְּב"ה מְבַטֵּחַ שֶׁלֹּא יְבֹאוּ עָלָיו מַחֲלוֹת
וְיִסּוּרֵינָא, וְכִי מִי שֶׁהוּא צָדִיק גְּמוּר בְּלִי
שׁוֹם עֵבִירָה בִּידוֹ, אֵין לוֹ שׁוֹם שָׁכָר עַל
קִיּוּם הַמִּצְוֹת, אֲלֵא לְהִיּוֹת נֶצֶל מִהַמְחֻלָּה
שֶׁלֹּא תְּבֹא עָלָיו, וְהָרִי בּוֹדַאי רֵאווִי
שִׁישְׁפַּע עָלָיו טוֹבָה וּבִרְכָה. וְלִמָּה לֹא
כְּתוּב הַתּוֹרָה שֶׁטּוֹבוֹת אֵלוֹ יְבֹאוּ לְמִי
שִׁיעֲסוֹק בַּתּוֹרָה²⁴.

אֲלֵא וְדַאי שֶׁבָּא הַפְּסוּק לֹמַר, שֶׁאִם אִם
כְּבָר נִתְחַיֵּב בָּהֶם - בְּמַחֲלוֹת וְיִסּוּרֵינָא,
מַחֲמַת עוֹנוֹתֵינוּ, לֹא יִשְׁיָמוּם הַקְּב"ה - אֵת
הַיִּסּוּרֵינָא עָלָיו, בְּזִכּוֹת מַה שֶׁהוּא עוֹסֵק
בַּתּוֹרָה. וְעַל כֵּן מוֹבֵן מַה שֶׁלֹּא כְּתוּב
הַתּוֹרָה שֶׁבְּזִכּוֹת עֵסֵק הַתּוֹרָה תוֹשְׁפַע עָלָיו
טוֹבָה, שְׁכִיּוֹן שֶׁמְדוּבָר בְּמִי שֶׁחֲטָא, דִּי לוֹ
שֶׁהַתּוֹרָה תִּגַּן עָלָיו מִן הַיִּסּוּרֵינָא, אֲךָ אִינוֹ
רֵאווִי שִׁיזְכָּה לְרִיבּוּי טוֹבָה. וְעַל כֵּן הַקְּשָׁה

צִיּוּנִים וּמִקּוּרֹת

לג. כעין שתי הקושיות שהקשה רבינו, הקשה
האלשיך (שמות טו קושיא ו-ז), וכי היעלה על לב
שישים מחלה, שהוצרך לומר כל המחלה כו' לא
אשים עליך. ועוד, שמורה שאשר שם במצרים לא
ישים, אך אותם שלא שם במצרים ישים עליו. והאם
זו תורה וזו שכרה, שישים עליו כל המחלה אשר לא

עבירות, עיי"ש. לב. קושיית רבינו היא לענין
שימת יסורין של עונש - כמשמעות הכתוב, על
הצדיק במעשיו. ואמנם שייך שיבואו על הצדיקים
יסורין של אהבה, בשביל להגדיל שכרן בעולם הבא,
אף שהם מקיימים כל המצוות בשלימות, וכמבואר
בחו"ל (ענין ברכות ה, ב ובתוס' ד"ה דינא).

גם מקיים
המצוות
נענש אם
אינו עוסק
בתורה

וְאִם לֹא הָיָה אֵלָּא הַפְּסוּק שֶׁל 'נִאֲלַמְתִּי דוּמְיָה', הֵייתִי אוֹמֵר דְּמִיּוּרֵי בְּמִי שֶׁכָּבַר חֲטָא וְנִתְחַיֵּב יִסּוּרִין, אֵלָּא שְׂאֵם הָיָה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה הֵתֵּה מִנְּגַת עָלָיו, וְהוֹאִיל שֶׁנִּאֲלַם מִמֶּנָּה, מִשּׁוּם הֵכִי 'וּכְאִבִּי נֶעְכָּר'.

וּמֵעַתָּה שֵׁישׁ אַף אֵת הַפְּסוּק שֶׁל 'אִם שְׂמוֹעַ תִּשְׁמַע' שְׁמוּרָה עַל זֶה, קָשָׁה, תְּרֵי קָרְאִי לָמָּה לִּי. וְעַל פְּרֻחָךְ צְרִיךְ לֹאמֵר, דְּמִיּוּרֵי אַף בְּמִי שֶׁלֹּא חֲטָא וְלֹא נִתְחַיֵּב, וּמִשּׁוּם הֵכִי, הִצְרַכְוּ תְּרֵי קָרְאִי לְרַבֵּי יוֹחֲנָן.

זרע שְׁמוֹשׁוֹן הַמְּבֹאָר

שְׂמוֹעַ תִּשְׁמַע' שְׁמוּרָה עַל זֶה - שֶׁהַחֹטֵא בְּשֹׂאֵר עֵבִירוֹת וְאִינוּ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה וּמִמִּילָא אֵינָה מְגִינָה עֲלָיו, נִעֲנֵשׁ בִּיִּסּוּרִים, אִם כֵּן קָשָׁה, תְּרֵי קָרְאִי - שְׁנֵי פְּסוּקִים הַמּוֹרִים עַל דְּבַר אֶחָד, לָמָּה לִּי.

וְעַל פְּרֻחָךְ - מוֹכְרָחִים לִיִּשֵׁב מִדּוֹעַ הוֹצַרְכוּ ב' פְּסוּקִים, וְצְרִיךְ לֹאמֵר דְּהַפְּסוּק 'נִאֲלַמְתִּי דוּמְיָה', מִיּוּרֵי - עוֹסֵק אַף בְּמִי שֶׁלֹּא חֲטָא וְלֹא נִתְחַיֵּב בִּיִּסּוּרִים מַחֲמַת חֲטָאוֹ, שֶׁמִּכָּל מְקוֹם יִבּוֹאוּ עֲלָיו יִסּוּרִים מְכוּעָרִים, עַל שֶׁלֹּא עֵסֵק בַּתּוֹרָה, וּמִשּׁוּם הֵכִי - מִשּׁוּם כֵּךְ הִצְרַכְוּ תְּרֵי קָרְאִי - שְׁנֵי פְּסוּקִים לְרַבֵּי יוֹחֲנָן, וְאִין לְהַקְשׁוֹת גַּם עַל רַבֵּי יוֹחֲנָן שֵׁישׁ לְלַמּוֹד דְּבַר זֶה מִהַפְּסוּק הַכְּתוּב בַּתּוֹרָה, וְאִין צְרִיךְ לְלַמְדוֹ מִפְּסוּק הַכְּתוּב בַּתְּהִלִּים, לְפִי שֶׁפְּסוּק אֶחָד מִלְּמַדְנוּ עַל מִי שֶׁחֲטָא בְּשֹׂאֵר חֲטָאִים, שֶׁהֵעֵסֵק בַּתּוֹרָה יִגַּן עֲלָיו מִן הַיִּסּוּרִים, וְאִם לֹא יֵעֲסֹק בַּתּוֹרָה, יִבּוֹאוּ עֲלָיו יִסּוּרִים מַחֲמַת חֲטָאוֹ. וְהַפְּסוּק הַשְּׁנַיִ מִלְּמַד, שֶׁאַף מִי שֶׁלֹּא חֲטָא בְּשֹׂאֵר עֵבִירוֹת, וְרַק אֵינוּ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, יִבּוֹאוּ עֲלָיו יִסּוּרִים מְכוּעָרִים.

לֹא יִבּוֹאוּ עֲלָיו יִסּוּרִים. וּמִכֻּל זֶה יֵשׁ לְלַמּוֹד רַק לְעִנּוּן שְׂמִי שֵׁישׁ בִּידוֹ עֵבִירוֹת, אִם לֹא יֵעֲסֹק בַּתּוֹרָה, יִבּוֹאוּ עֲלָיו יִסּוּרִים. אֲבָל אִין לְלַמּוֹד מִכֻּל זֶה, שְׂמִי שֶׁאִין בִּידוֹ שֹׂאֵר עֵבִירוֹת מִלְּבַד מִה שֶׁאִינוּ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, יִבּוֹאוּ עֲלָיו יִסּוּרִים עַל שֶׁלֹּא עֵסֵק בַּתּוֹרָה. וְעַל כֵּן הוֹצַרְךְ רַבֵּי יוֹחֲנָן לְדַרוֹשׁ דְּבַר זֶה מִהַפְּסוּק 'נִאֲלַמְתִּי דוּמְיָה'.

וְאִם לֹא הָיָה כְּתוּב אֵלָּא הַפְּסוּק שֶׁל 'נִאֲלַמְתִּי דוּמְיָה' בְּלִבְד, וְלֹא הַפְּסוּק שֶׁל 'וַיֹּאמֶר אִם שְׂמוֹעַ תִּשְׁמַע', הֵייתִי אוֹמֵר, שְׂמִי שֶׁלֹּא חֲטָא אֵינוּ נִעֲנֵשׁ בִּיִּסּוּרִים עַל שֶׁאִינוּ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, דְּהַפְּסוּק 'נִאֲלַמְתִּי דוּמְיָה', מִיּוּרֵי דוּוֹקָא בְּמִי שֶׁכָּבַר חֲטָא וְנִתְחַיֵּב בִּיִּסּוּרִין מַחֲמַת חֲטָאוֹ, אֵלָּא שְׂמִי שֶׁלֹּא חֲטָא, אִם הָיָה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה הֵתֵּה הַתּוֹרָה מִנְּגַת עָלָיו מִיִּסּוּרִים אֵלֶּה, וְהוֹאִיל שֶׁנִּאֲלַם - שֶׁנִּשְׁתַּתַּק מִמֶּנָּה וְאִינוּ עוֹסֵק בַּה, מִשּׁוּם הֵכִי 'וּכְאִבִּי נֶעְכָּר' - עַל כֵּן בָּאִים עֲלָיו יִסּוּרִים מְכוּעָרִים עֲבוּר שֹׂאֵר חֲטָאוֹ. אֲבָל אִם לֹא חֲטָא כֻּל וְרַק לֹא עֵסֵק בַּתּוֹרָה, לֹא יִבּוֹאוּ עֲלָיו יִסּוּרִים עַל כֵּךְ.

וּמֵעַתָּה שֵׁישׁ אַף אֵת הַפְּסוּק שֶׁל 'אִם

וְעוֹד יֵשׁ לוֹמֵר, דְּלַפְעָמִים יַעֲלֶה עַל לֵב
הָאָדָם, שְׁפָדִי לְשֹׁמֵר בְּרִיאוֹת
הַטֶּבַע שְׁלוֹ, צָרִיךְ לְהִתְעַדָּן מְעַט
וּלְהִתְבַטֵּל מִדְּבַרֵי תוֹרָה, כְּדִי לְהִשְׁיב
נַפְשׁוֹ שְׁלֵא לְבֹא לַיָּדִי חֲלֵי מָרָה שְׁחוֹרָה
וְכִיּוֹצֵא, וְאִין הָכִי נָמוּ, שֶׁהוּא מְכוּן

וְעַל זֶה קָאָמַר, כֹּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה,
יִסְוִרִין בְּדַלְיִן מִמֶּנּוּ, דְּכְתִיב 'כֹּל
הַמְחַלֵּה לֹא אֲשִׁים', אָף עַל פִּי שְׁלִפֵי

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

זֶה הָעֵדוּן וְהַבְּטוּל לְשֵׁם שָׁמַיִם, כְּדִי לְקַיֵּם אֵת
הַפְּסוּק (דְּבָרִים ד, טו)^{טז} 'וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד
לְנַפְשֵׁיכֶם' - שְׁחִיב הָאָדָם לְשֹׁמֵר עַל
בְּרִיאוֹת גּוֹפוֹ וּנְפִשׁוֹ (רֵאָה בְּרוּכָה ל, ב, טז).

וְעַל זֶה קָאָמַר רַבֵּי שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְיֵשׁ,
כֹּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, יִסְוִרִין בְּדַלְיִן מִמֶּנּוּ,
דְּכְתִיב 'כֹּל הַמְחַלֵּה אֲשֶׁר שְׁמַתִּי כְּמַצְרִים
לֹא אֲשִׁים עֲלֵיךְ'^{טז}, אָף^{טז} עַל פִּי שְׁלִפֵי הַטֶּבַע

וְעוֹד יֵשׁ לוֹמֵר כְּבִיאוֹר דְּבַרֵי הָאִמּוֹרָאִים,
כְּהַקְדָּם מַה דְּלַפְעָמִים יַעֲלֶה עַל לֵב הָאָדָם,
שְׁפָדִי לְשֹׁמֵר בְּרִיאוֹת הַטֶּבַע שְׁלוֹ, צָרִיךְ
לְהִתְעַדָּן מְעַט בַּתְּעוֹנוּגֵי הַגּוּף, וּלְהִתְבַטֵּל
מִדְּבַרֵי תּוֹרָה, כְּדִי לְהִשְׁיב - לְהַחֲזִיר אֵת כַּחַ
נַפְשׁוֹ, שְׁלֵא לְבֹא לַיָּדִי חֲלֵי מָרָה שְׁחוֹרָה -
דְּכֹאֲוִן, וְכִיּוֹצֵא בּוֹה, הַבֵּאִים מִחֲמַת דַּאֲגוּתִיו
וּטְרֹדוּתִיו. וְאִין הָכִי נָמוּ, שֶׁהוּא מְכוּן לְעֵשׂוֹת

הַתּוֹרָה
מִגִּינָה עַל
מִי שְׁאִינוּ
מִתְבַטֵּל
מִמֶּנָּה לְצוּרֵךְ
בְּרִיאוֹתוֹ

צִיּוֹנִים וּמְקוֹרוֹת

חז"ל והראשונים. לו. בגמרא מבואר שרבי שמעון בן לקיש למד דבר זה מהפסוק באיוב ויבני רשף יגביהו עוף, אלא שרבי יוחנן הקשה עליו שאין צריך ללמוד כן מהפסוק באיוב, שהרי זה מבואר מהפסוק הכתוב בתורה ויאמר אם שמוע תשמע, ואפשר שלא דקדק רבינו להביא הפסוק ויבני רשף, כיון שבוודאי אף לפי ריש לקיש יש ללמוד כן מהפסוק שבתורה, שיסורין בדלין ממנו וכפי שאמר לו רבי יוחנן, ולכך תפס רבנו בדבריו את הפסוק שממנו דורש רבי יוחנן כן. ועיקר כוונת רבינו היא לבאר, את משמעות הלשון 'יסורין בדלין הימנו', ומה הוסיף רבי יוחנן לחדש שאם יעשה עידונים בשביל להניצל מהיסורים, הקב"ה יוסיף להביא עליו יסורים. אולם יתכן שאכן נפל בדברי רבנו 'טעות סופר', ויש להביא כאן את הפסוק ויבני רשף, וכפי שאמר ריש לקיש. לו. פירוש, שלפי פשוטו קשה על פסוק זה, כמו שהקשה רבינו לעיל, שלמה הוצרכה התורה להשמיענו, שמי שיעסוק בתורה, לא יבואו עליו מחלות ויסורים. על כן פירש, שהתורה

שם במצרים. לד. לשון הפסוק, וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד לְנַפְשֵׁיכֶם פִּי לֹא רְאִיתֶם כֹּל תְּמוּנָה בְּיָוֵם דְּבַר ה' אֲלֵיכֶם בְּחָרִב מִתּוֹךְ הָאֵשׁ. לה. לשון הגמרא, תנו רבנן, מעשה בחסיד אחד שהיה מתפלל בדרך, בא הגמון אחד ונתן לו שלום ולא החזיר לו שלום, המתין לו עד שסיים תפלתו, לאחר שסיים תפלתו אמר לו, ריקא, והלא כתוב בתורתכם (דברים ד, ט) 'רק השמר לך ושומר נפשך', וכתיב וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד לְנַפְשֵׁיכֶם, כשנתתי לך שלום למה לא החזרת לי שלום, אם הייתי חותך ראשך בסייף, מי היה תובע את דמך מידי, ע"כ. וראה מהרש"א (ח"א ד"ה כתיב) שהעיר, שפסוקים אלה, אינם מדברים משמירת נפש האדם עצמו מסכנה, אלא משכחת התורה, ושלא נאמין בשום תבנית פסל וגו'. ותירץ, שמכל מקום מצינו בשבועות (לו, א), שהגמרא דורשת הפסוק 'רק השמר לך ושומר נפשך' לענין המקלל את עצמו, ע"כ. ועיין עוד בתוספות (שבועות לו, א ד"ה ושומר) וברמב"ם (רוצח פ"א ה"ד). וראה במנחת חינוך (מצוה תקמו-תקמז אות א), שהרחיב בזה, בדברי

הַטֶּבַע שֶׁלוֹ הָיָה קָרוֹב שְׁיָבֹאוּ לוֹ יִסְרוּיָן, מִכָּל מְקוֹם, זְכוֹת דִּתְוֹרָה מְשֻׁמְרָתוֹ.
וְרַבִּי יוֹחָנָן חֲדוּשָׁא מְפִי קָא מְשַׁמַּע לֵן, שְׂאָם יִתְבַּטַּל מִהֲתוֹרָה וְעוֹכְרִין אוֹתוֹ.
בְּשָׁבִיל לְהַנְצִיל מֵהִיִּסְרוּיָן הַקְּרוֹזִים אֶל הַטֶּבַע, הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְבִיא עָלָיו יִסְרוּיָן מְכַעְרִין חוּץ מֵהַטֶּבַע נְמוּ, וְעוֹכְרִין אוֹתוֹ.

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאָר

שֶׁלוֹ הָיָה קָרוֹב שְׁיָבֹאוּ לוֹ יִסְרוּיָן, מַחֲמַת דֵּאֲגוּתוֹ וְטְרֻדוֹתָיו, וְהִיּוֹת שֶׁהוּא עוֹסֵק בַּתּוֹרָה תְּדִיר, אֵינּוּ מִתְבַּטֵּל מִמֶּנָּה לַעֲשׂוֹת עֵידוּנִים לְצוּרֵךְ בְּרִיאוֹתוֹ, וּמַחֲמַת כֵּן קָרוֹב שִׁבּוּא עָלָיו הַחוּלִי, מִכָּל מְקוֹם, זְכוֹת דִּתְוֹרָה מְשֻׁמְרָתוֹ שֶׁלֹּא יִבּוֹא לִידֵי אוֹתוֹ הַחוּלִי.
וְרַבִּי יוֹחָנָן חֲדוּשָׁא מְפִי קָא מְשַׁמַּע לֵן - מִשְׁמִיעֵנוּ חֲדוּשׁ גְּדוֹל יוֹתֵר, שְׂאָם יִתְבַּטַּל טְרֻדוֹתָיו וְדֵאֲגוּתָיו, וְעוֹכְרִין אוֹתוֹ.¹⁸

המתבטל מן התורה לצורך שמירת בריאותו מהטבע, יבואו עליו יסורים חוץ לדרך הטבע

צִיּוּנִים וּמְקוּרוֹת

אִמְנֵם לְכֹאֲרָה קֶשֶׁה, הֵיאֵךְ יִתְכַּן שִׁיעֲנֵשׁ אָדָם מַחֲמַת שֶׁהַטֶּבַל מִן הַתּוֹרָה כְּדֵי לַעֲסוֹק בְּרִיאוֹתוֹ, וְהִי חַיִּיב הָאָדָם לַעֲסוֹק בְּבְרִיאוֹת גּוֹפוֹ, כְּמוֹ שְׁנֵאֱמַר 'וְנִשְׁמַרְתֶּם מֵאֵד לְנַפְשׁוֹתֵיכֶם', וְהִי מִבְּטָלִים תְּלֻמוֹד תּוֹרָה בְּשִׁבִּיל כָּל מְצוּהָ שְׂאֵי אֲפֻשֶׁר לְקִיּוּמָה עַל יְדֵי אַחֲרִים (מו"ק ט, ב). וְאוּלַי יֵשׁ לוֹמֵר, שְׂכִינֵן שֶׁמֵּהִפְסוֹק 'וַיֹּאמֶר אִם שְׁמוֹעַ תִּשְׁמַע' יֵשׁ לְלֻמוֹד שֶׁהַתּוֹרָה מְגִינָה עַל מִי שְׂאֵינּוּ רוֹצֵה לְהַתְּבַטֵּל מִמֶּנָּה מַחֲמַת בְּרִיאוֹתוֹ, אִם כֵּן שׁוֹב אֲסוּר לְהַתְּבַטֵּל מַחֲמַת כֵּךְ, וְהַמְּתַבַּטֵּל רְאוּי לַעֲוֹנֵשׁ. וְעוֹד יֵשׁ לוֹמֵר, שְׂדַבְרֵי רְבִינּוּ נֵאֱמָרוּ, רֵק בְּמִי שֶׁמֵּתַבַּטֵּל מִן הַתּוֹרָה כְּדֵי לַעֲדוֹן אֶת נַפְשׁוֹ שֶׁלֹּא יִחַלֶּה בְּמֵרָה שְׁחוּרָה מַחֲמַת דֵּאֲגוּתוֹ, שֶׁהִיא לוֹ לְהִשְׁבִּיב אֶת נַפְשׁוֹ בַּתּוֹרָה עֲצֻמָּה, שֶׁהִיא מְשַׁמַּחַת לְבוֹ שֶׁל אָדָם וּמְשִׁיבַת נֶפֶשׁ, וְכְמוֹ שֶׁהַתְּבֹאֵר בְּדַבְרֵי רְבִינּוּ (בְּפֶרֶשׁתַּת בַּחֲקוּמֵי) שֶׁהוּבֹאוּ לְהֵלֶן בְּהַעֲרָה, וְהִיָּה לוֹ לְהַבִּיץ שֶׁהָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, אֵינּוּ זָקוּק לְתַעֲנוּגֵי הָעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי לְהִשְׁבִּיב אֶת נַפְשׁוֹ, וְעַל כֵּן הוּא נֶעֱנֵשׁ עַל מֵה שֶׁהַתְּבַטֵּל מִן הַתּוֹרָה לְצוּרֵךְ זֶה. אֲבָל מִי שֶׁמֵּתַבַּטֵּל מִן הַתּוֹרָה לְצוּרֵךְ שֶׂאֵר עֵינֵינִי בְּרִיאוֹת, כִּגּוֹן בְּדִיקוֹת רְפוּאוּיּוֹת וְטִיפּוּלֵי בְּרִיאוֹת, פְּשׁוּט שְׂאֵינּוּ נֶעֱנֵשׁ עַל כֵּךְ, וְאִף מְקִיִּים בּוֹה מְצוּהָ שֶׁל 'וְנִשְׁמַרְתֶּם מֵאֵד לְנַפְשׁוֹתֵיכֶם'.

מִבְּטִיחָה בַּפְּסוֹק זֶה, שְׂאִף הִיִּסְרוּיָם שְׂרֵאוּיִים לְבֹא בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע, לַעֲסוֹק בַּתּוֹרָה וְאֵינּוּ מִתְבַּטֵּל מִמֶּנָּה אִף לְצוּרֵךְ בְּרִיאוֹתוֹ, מְכָל מְקוֹם, לֹא יִבּוֹאוּ יִסְרוּיָם אֵלָה עָלָיו, כִּי הַתּוֹרָה עֲצֻמָּה תִּגַּן עָלָיו [ע"פ דְּבַרֵי רְבִינּוּ בְּפֶרֶשׁתַּת בַּחֲקוּמֵי, שֶׁהוּבֹאוּ לְהֵלֶן בְּהַעֲרָה].
לֹחַ. רֵאָה זוֹהַר חֲדָשׁ (י, א) שֶׁז"ל, רְבִי יִצְחָק אָמַר, הַתּוֹרָה נִקְרָאת 'תּוֹשִׁיָה' בַּתְּחִלָּה, וְאַחַר כֵּךְ 'גְּבוּרָה', שְׁנֵאֱמַר (מְשִׁלִּי ח, יד) 'לִי עֲצָה וְתוֹשִׁיָה' גּוֹר', תְּדַע לֵךְ, כִּי בַּתְּחִלָּה נִקְרָאת 'תּוֹשִׁיָה', שֶׁמִּתְשֵׁת כְּחוֹ שֶׁל אָדָם, מִפְּנֵי שִׁישׁ לוֹ לְהִלָּחֵם עִם יִצְרָהֶרֶץ, וּלְכַתֵּת כָּל גּוֹפּוֹ בְּבֵית הַמְּדַרְשׁ, עַד שִׁדְיָגִיל אוֹתוֹ בַּתּוֹרָה. כִּיּוֹן שֶׁהוּא רָגִיל לַעֲסוֹק בַּתּוֹרָה, אִזּוֹ יֵשׁ לוֹ שְׂמֵחָה וְגְבוּרָה, שְׁנֵאֱמַר 'אֵינִי בִּינָה לִי גְבוּרָה', ר"ל, כְּשֶׁאֲדָם רָגִיל בַּתּוֹרָה וּבַחֲכָמָה, אִזּוֹ יֵשׁ לוֹ תְּפֹאֲרָתוֹ, וְאִזּוֹ הִיא גְבוּרָה לְהִלָּחֵם מִלְּחָמוֹת הַ'.
עַל פִּי דְּבַרֵי רְבִינּוּ לְעִיל, יֵשׁ לוֹמֵר, שְׂגַם זֶה נִלְמַד מִמָּה שֶׁכְּתוּבִים בְּעֵינֵי זֶה שְׁנֵי פְּסוּקִים, הָאֶחָד בַּתּוֹרָה וְהַשֵּׁנִי בַּתְּהִלִּים, שְׂאָם הִיָּה כְּתוּב רֵק פְּסוֹק אֶחָד, הֵיִינוּ אוֹמְרִים שֶׁהַפְּסוֹק מִלְּמַדְנוּ, שְׂמִי שִׁתְּבַטֵּל וְלֹא יַעֲסוֹק בַּתּוֹרָה בְּלִי סִיבַת בְּרִיאוֹת, יִיעֲנֵשׁ בִּיִּסְרוּיָם עֲבוּר בִּיטוּל תּוֹרָה. וְהַפְּסוֹק הַשֵּׁנִי מִלְּמַדְנוּ, שְׂאִף אִם יִתְבַטֵּל מִן הַתּוֹרָה מַחֲמַת הָעֵסֵק בְּבְרִיאוֹת, יִיעֲנֵשׁ בִּיִּסְרוּיָם שֶׁלֹּא כְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע.

וַעֲזִין לְקַמֵּן רִישׁ פְּרֻשַׁת בְּחֻקוֹתַי (אות א) דְּרָכָי (תהלים קיט, נט), בְּכָל יוֹם הַיְיִתִי
עַל מִדְרָשׁ (ויק"ר לה, א) 'חֲשַׁבְתִּי

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאָר

את החולי של מרה שחורה הבאה מחמת הדאגות והטרדות של המלוכה. אך שם על לבו את הפסוק 'ויאמר אם שמוע תשמע' וגו', שמפורש בו שאפילו אם לפי דרך הטבע היו ראויים לבא יסורים, מכל מקום, כיון שהוא עוסק בתורה, הקב"ה יבדיל אותם ממנו, ולפיכך נמנע דוד מללכת למקומות העידונים, והשיב רגליו לבתי מדרשות, כדי לעסוק בתורה. היוצא מדברינו. א. העוסק בתורה, אף אם יש בידו עבירות, לא יבואו עליו

וַעֲזִין לְקַמֵּן רִישׁ פְּרֻשַׁת בְּחֻקוֹתַי (אות א) וְיִקְרָא לַה, שְׁדַרְשׁוּ אֶת הַפְּסוּק (תהלים קיט, נט) 'חֲשַׁבְתִּי דְרָכָי וְאֲשִׁיבָה רַגְלִי אֶל עֲדוֹתֶיךָ', שהיה דוד המלך אומר על עצמו, בְּכָל יוֹם הַיְיִתִי מְחַשֵּׁב וְכוּ' ואומר למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך, והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, שכוונת דוד מתחילה היתה ללכת למקום עידונים של חולין לשם שמים, כדי לשמח נפשו ולהסיר מעצמו

דוד המלך לא התבטל מן התורה אף לעידונים המצילים ממרה שחורה

צינונים ומקורות

הנרון הזה של דוד, הקב"ה ירחיקם ממנו. ועוד, דהתורה אגוני ומצלי, וכל העוסק בתורה, ייסורין בדלין ממנו, ולכן 'ואשיבה רגלי אל עדותיך', דהיינו מה שהיה הטבע שלי לילך ברגלים במקום עדון ושמחה, השבתי אותו אל עדותיך. אלא דקשיא ליה לבעל המדרש, למה אמר 'ואשיבה רגלי', היה לו לומר 'ושבתי אל עדותיך'. אלא ודאי שבא לרמוז, שכשהיה הולך ללמוד, היה מכיר בטבע שלו כל כך עידון ושמחה, כאילו היה הולך למקום עידונים ושמחות של חולין להשיב נפשו, כמו שהיה רוצה ללכת שם מתחילה, שאף בהילוכו לבית המדרש היה שמח, והיו רגלי מוליכות אותי בשמחה לבית המדרש, כמו שפירש רש"י על פסוק (בראשית כט, א) 'וישא יעקב רגליו' [שמשתבשר בשורה טובה שהובטח בשמירה, נשא לבו את רגליו ונעשה קל ללכת]. מ. לשון המדרש, 'אם בחקותי תלכו' (ויקרא כו, ג), הדא הוא דכתיב 'חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך', אמר דוד, רבונו של עולם, בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר, למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך, והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, הדא הוא דכתיב 'ואשיבה רגלי אל עדותיך'.

ל. זה לשון רבינו שם, הקשה שם היפה תואר, וכי בשגעון ינהג, שיכוין ללכת למקום אחר, ורגליו יביאוהו בעל כרחו לבית המדרש. ועוד קשה, למה לא היה חושב בעצמו ללכת לבית המדרש. ועוד, דפשט הכתוב מורה להיפך, ד'ואשיבה רגלי' משמע שהוא היה משיב הרגלים לבית המדרש, שאדרבה, הם היו רוצים ללכת למקום אחר וכו'. אמנם מצד אחר יש לומר, דקרא כתיב 'ונשמרתם מאד לנפשותיכם', והיכא דשכיח הזיקא לא סמכינן אניסא, ויש לו לאדם להשמר עצמו, שלא לעשות דבר נגד הטבע, דהיינו כמו צנים פחים, דשומר נפשו ירחק מהם, ומשום הכי דוד המלך ע"ה היה מחשב ואומר למקום פלוני אני הולך, לבית דירה וכו', שהיה רוצה לילך לעדן ולהשיב נפשו מעט, כדי שלא יבוא לידי חולי מרה שחורה, מחמת הדאגות והטרדות המביאות חולי זה מצד הטבע, וכונתו היתה לטובה, כדי לקיים הכתוב 'ונשמרתם מאד לנפשותיכם'. ואחר כך חשב על הפסוק 'כל המחלה וכו' לא אשים עליך', דקשה, שאם הוא שומע בקול ה' כמו שמתחיל הפסוק 'אם שמוע תשמע', איך סלקא דעתך שישים עליו המחלה, דאצטריך לומר 'לא אשים'. אלא ודאי שבא לומר, שאפילו היו ראויים לבא לפי הטבע, כמו

זֶרַע שְׁמֵשׁוֹן הַמְּבוֹאָר

יסורים, מפני שהתורה מגינה עליו [דרשת ריש לקיש לפי הפירוש הראשון של רבנו]. ב. מי שאינו עוסק בתורה, יענש על כך ביסורים מכוּערים, אף אם אין בידו עבירות אחרות [דרשת רבי יוחנן לפירוש הנ"ל]. ג. מי שאינו מתבטל מן התורה, אף כדי להשיב את נפשו מדאגותיו, תגן עליו התורה שלא יחלה במרה שחורה [דרשת ריש לקיש לפי הפירוש השני של רבנו]. ד. מי שמתבטל מן התורה כדי להשיב את נפשו כנ"ל, מביא הקב"ה עליו יסורים מכוּערים שלא כדרך הטבע [דרשת רבי יוחנן לפירוש הנ"ל].

התגלית שלאחר כַּעַה חודשים...

סח הרה"ג ר' שמעון פרג שליט"א
מראשי הרמ"ם בישיבת מיר:

לפני כשנתיים נתוועדתי לתורתו המופלאה של רבנו שמשון חיים נחמני זי"ע, בספריו הנחמדים מפז ומפנינים 'זרע שמשון' ו'תולדות שמשון', במשך הזמן זכיתי למסור מאות שיעורים בספרים אלו בפני קהלים שונים. בהתרגשות גדולה יכול אני להעיד נאמנה, כי שמעתי מאנשים נאמנים, חלקם הם מאלו שלמדו עמנו בשיעורים, מעשי ישועה רבים, כאשר יש מהם שנעשו כדרכים פלאיים ממש, זכינו לראות עין בעין שהמחבר הקדוש הזה דבריו לא שבו ריקם, והבטחתו הגדולה שחרט בהקדמת ספריו, קיימת לדורי דורות. פלאי פלאים.

לפני תקופה אחד מתלמידי הישיבה, נחבל ונפגע קשות בראשו, כאשר חלק ממנוף גבהים של בנין נפל על ראשו. הוא התמוטט במקום והיה כסכנת חיים ממש. חששות גדולות ליוו את בני משפחתו וידידיו. בהתייעצות עם ידידי הגאון הבקי ר' יעקב חיים סופר שליט"א, בקרנו אותו במיטת חוליו, כשהוא היה במצב מורדם ומונשם ולא הגיב כלל, קבענו שם כמה סדרי תפילה ולימוד, וביניהם קבענו שיעור ולימוד יחדו בספר 'תולדות שמשון' ספרו הראשון של המחבר, שכתב שם בהקדמת הספר, שהלומדים בספרו יזכו 'למיטב חיי אריכי', התפללנו שכוחות הלימוד כרבים בתורתו של אותו גאון וקדוש, כאן כסמיכות לחולה הלז, נזכה לראות שינוי ממשי בהחלמתו.

מודי ורכותי! על אף הייאוש שהכניסו בנו הרופאים, ואף שלעיני כשר אפסה כל תקוה, לא אבדנו אמונתנו, וקווינו שזכותו של רבנו הזרע שמשון יעמוד לנו שיתקבלו תפילותינו ולימודינו לרפואתו. ואכן כסמיכות לקיום השיעור התחיל שינוי פלאי לטובה, אשר המשיך לטובה בימים שאחריו יותר ויותר, עד שלאחר כמה שבועות הבריא לחלוטין, לתדהמת הרופאים ולשמחת כל בני משפחתו הקרובים. וראו כולם והודו, כי זכות המחבר הוא שעמדה לו ליצאת ממיטת חוליו ולהיות כאחד האדם.

נוכל לספר כאן כמה לילות בלי הפסק, סיפורי פלא מגודל מעלת המחבר וספרו ורוב כוחו וגבורתו, סיפורי ישועה כבירים בעיני פרנסה, חינוך הילדים, זרע של קיימא, רפואה וחיים, ועוד, כל אלו מתגלגלים מתחת לשולחנו בקביעות, אולם בודאי שכלל הדברים, שראוי לכל אחד לעשות נחת רוח למחבר ולקבוע שיעור בספר הנפלא והמתוק הזה, אשר מלא בפנינים מתוקים מתובלים עם פניני מוסר והדרכה, דברים השווים לכל נפש, ובכך לקיים את רצונו ובקשתו הנרגשת, וכודאי יזכו כל הלומדים להתברך בכרכותיו הכבירות והנגידות, שימלא ה' כל משאלות לבנו לטובה ולברכה.

(מוֹתָן דבריו בסעודת הילולא שנערכה ע"י 'האיגוד העולמי להפצת תורת זרע שמשון' אולמי היודים, ירושלים ו' אלוול תשנ"ח. ניתן לשמוע את הדרשה במלואה במערכת השיעורים העולמית 'קול זרע שמשון',

גבורת שעשון סיפורי יאסנה

הסיפור הנ"ל התפרסם ככתבו בגליון זרע שמשון פרשת וירא - 240,
לפני כשבועיים התקשר אלינו ר' מ. צ.
וסיפר לנו הוספה מדהימה בענין סיפור ישועה זה:

בתקופת חנוכה נקלעתי לשיחה עם הבחור הנ"ל שנחבל בראשו, דיברנו על האירוע שאירע עמו, ועל הנס הגדול שזכה להינצל ולשוב לאיתנו, תוך השיחה שאלתי על אמיתות כמה וכמה פרטים שנשמעו בציבור בענין מה שאירע עמו והישועה הגדולה שזכה. בין הדברים הזכרתי את מה שנתפרסם שהתקיים לימוד ברכים בספריו המסוגלים של הזרע שמשון סביב מיטת חוליו, ושבודאי גם זכות הלימוד ברכים בתורתו עמדה לו לזכות לישועה גדולה.

הביט בי הבחור בפליאה רבתית, מה ענין זרע שמשון לכאן?!

כל הפרטים שהזכרת נכונים, אכן הרב שמעון פרג שליט"א ביקר אצלי ועשה כמה וכמה תפילות ברכים וסדרי לימוד, אבל לא היה לזה שום קשר לזרע שמשון!

אני לכשעצמי הופתעתי לשמוע את ההכחשה הזו 'מבעל המעשה' בעצמו, וקצת הרהרתי, הנה שוב יתכן שכל ישועה מדכיקים לזרע שמשון...
ויהי למחרת, פוגש אותי שוב הבחור, רץ לקראתי ואמר לי אכן צדקו דבריך! ממש פלאי פלאים!

אתמול כלילה שעות ספורות לאחר שדיברתי איתך והכחשתי את ענין הישועה בזכות הזרע שמשון, הסבנו קבוצת בחורים גדולה למסיבת מרעים לכבוד חנוכה, ניגש אלי אחד הבחורים ואמר לי, אני שמח לפגוש אותך כאן, אני הייתי אחד מהבחורים שבקרנו אותך בכל אותו תקופה ששכבת בבית חולים בלי הכרה וכמצב סכנה, ולמדנו שם ברכים בתורת זרע שמשון לזכות רפואתך, שמחה והתרגשות היא לי לראותך עתה כבריאות השלימה.

מה אומר ומה אדבר סיים 'בעל המעשה' בעצמו והודה על טעותו, השתוממתי על הדבר הזה, שרק שעות ספורות מאז שכביכול 'הכחשתי' בפניך את הסיפור, מיד נשלח אלי משמים להודיעני את אמיתת המעשה.

הרגשתי שמשמים דאגו לכבודו של הזרע שמשון, ושלא אהיה ח"ו כפוי טובה על כך שזכות הלימוד בתורתו הוא שעמדה לי.

ניתן לשמוע [באידיש] ב'קול זרע שמשון',

הקישו בכניסה למערכת 1-3-2

לומד בתורת זרע שמשון

רוצה להבין יותר?!
 מעוניין לשמוע ווארט קולע
 בענייני הפרשה?!
 רעיון קצר ונפלא בענינים אחרים?
 שיעור תמציתי על דרוש שלם?!

בלשון הקודש * באידיש
 באנגלית * בצרפתית

קול זרע שמשון

ארץ ישראל
 02-80-80-600

ארה"ב
 716-229-4808

לונדון
 0333-300-2515

עדור חדש!

3 דקות עם זרע שמשון

ליעברית, 130 * לאידיש, 230 * לאנגלית, 330